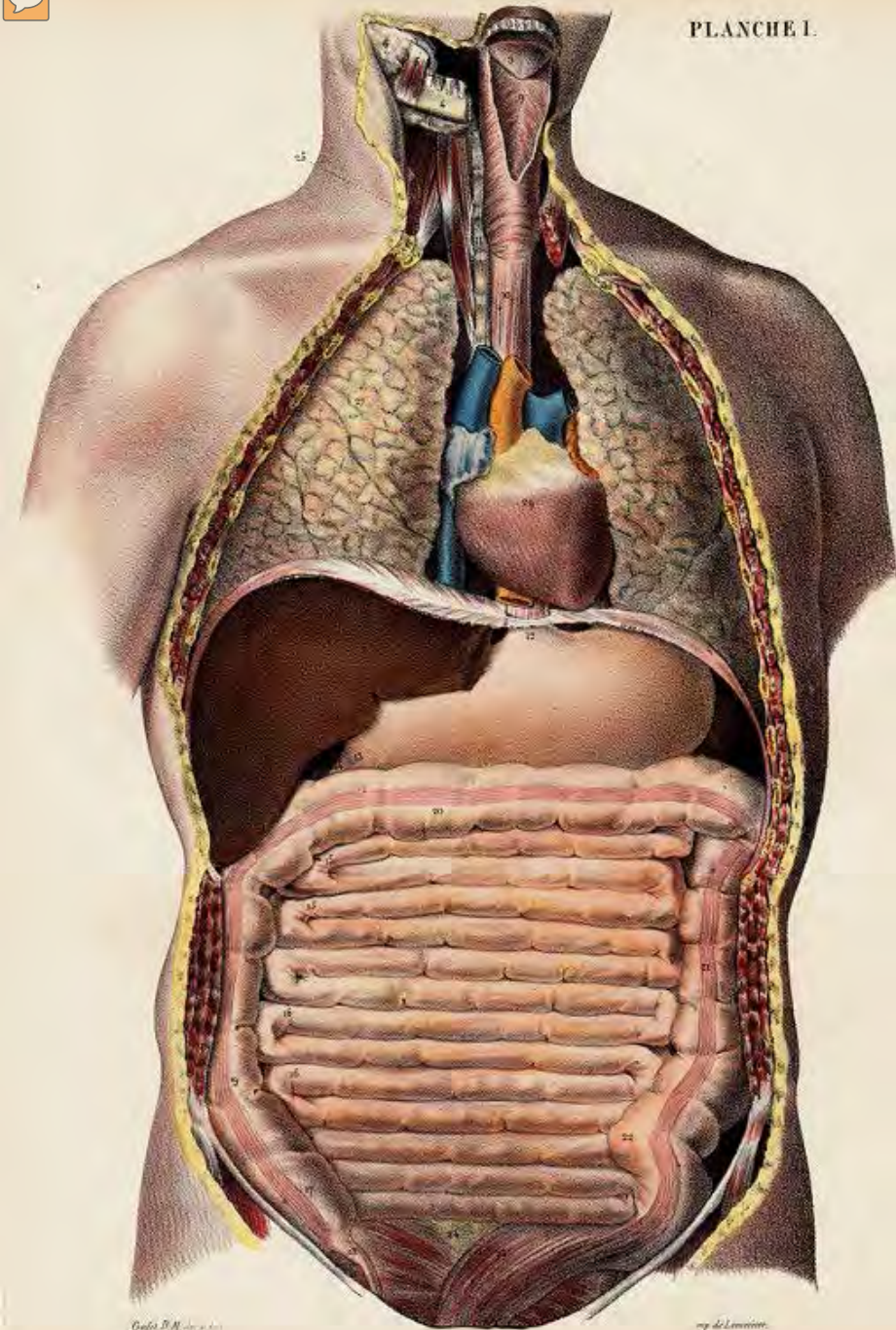

PLANCHE I.

Táplálkozás, emésztés

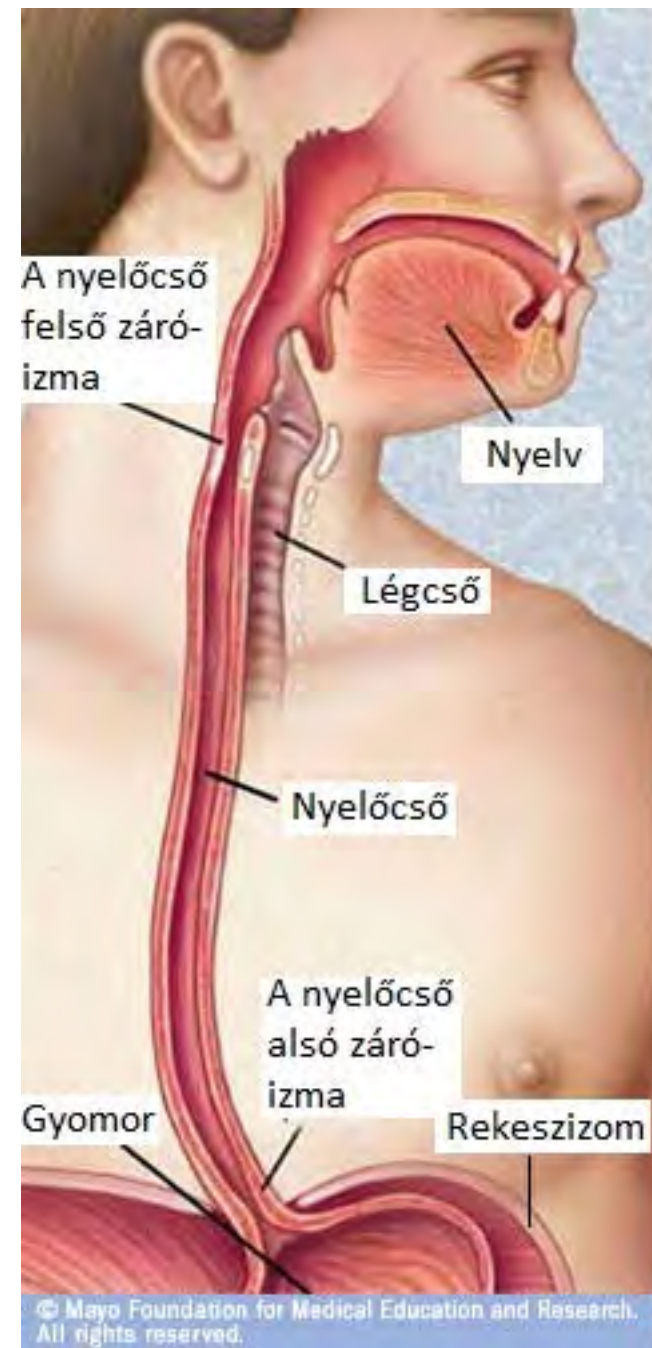
2020.03.09.

Anatómiai, Szövet- és Fejlődéstani
Intézet

Kovács Tamás

A tápcsatorna

- **Felső szakasz:** táplálék felvétel
  - Szájüreg (fogak, ajkak, nyelv, nyálmirigyek)
  - Torokszoros
  - Garat
  - Nyelőcső
- **Középső szakasz:** táplálék emésztése és felszívódása
  - Gyomor
  - Vékonybél
    - Duodenum
    - Jejunum
    - Ileum
- **Alsó szakasz:** emészthetetlen maradék kiürítésére való előkészítés, kiürítés
  - Vastagbél
  - Végbél

SZÁJÜREG

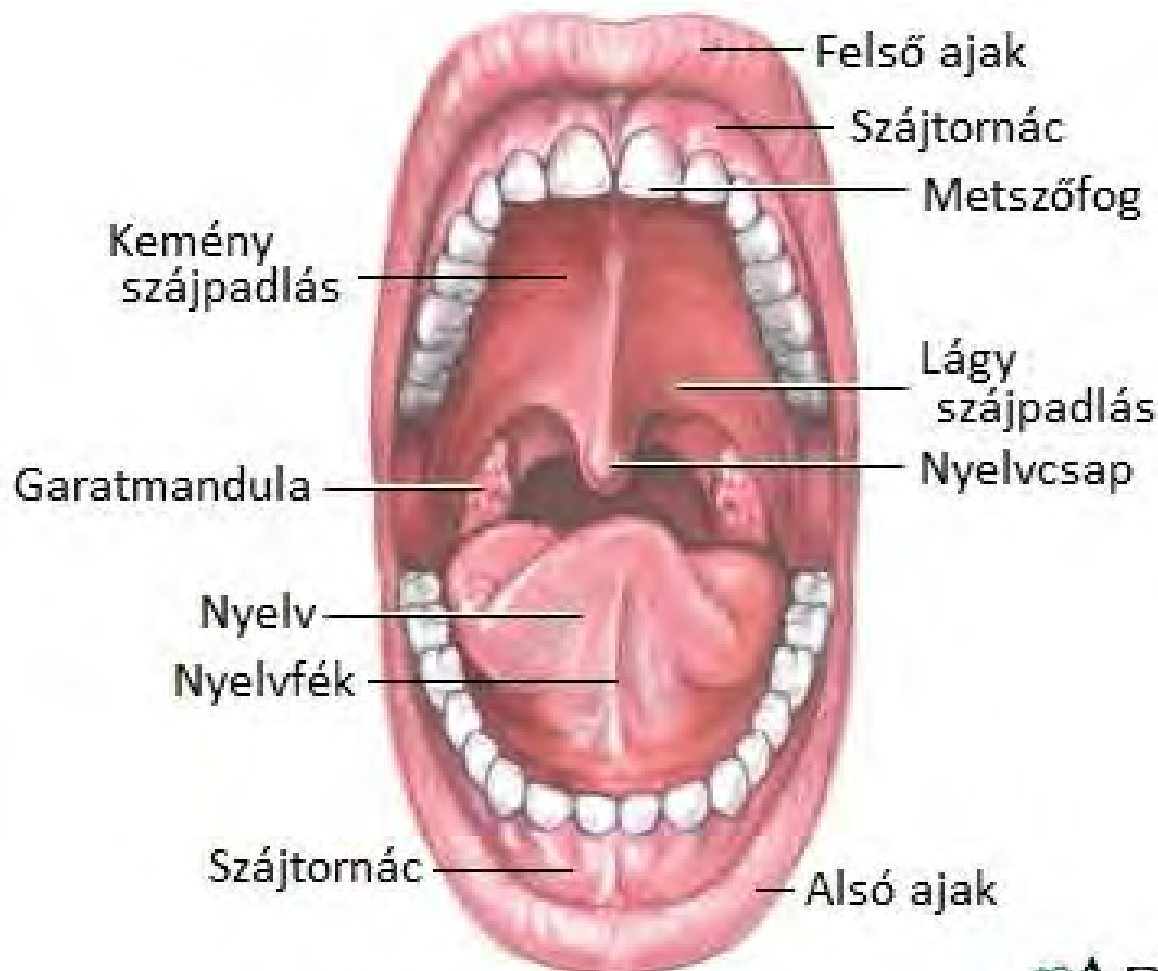
Cavum oris proprium

(nyelv, szájfenék, nyálmirigyek)

+

Vestibulum Oris

(szájtornác a két ív alakú fogsor előtt)

FOGAK

Felső

Alsó

2-5 éves gyermek

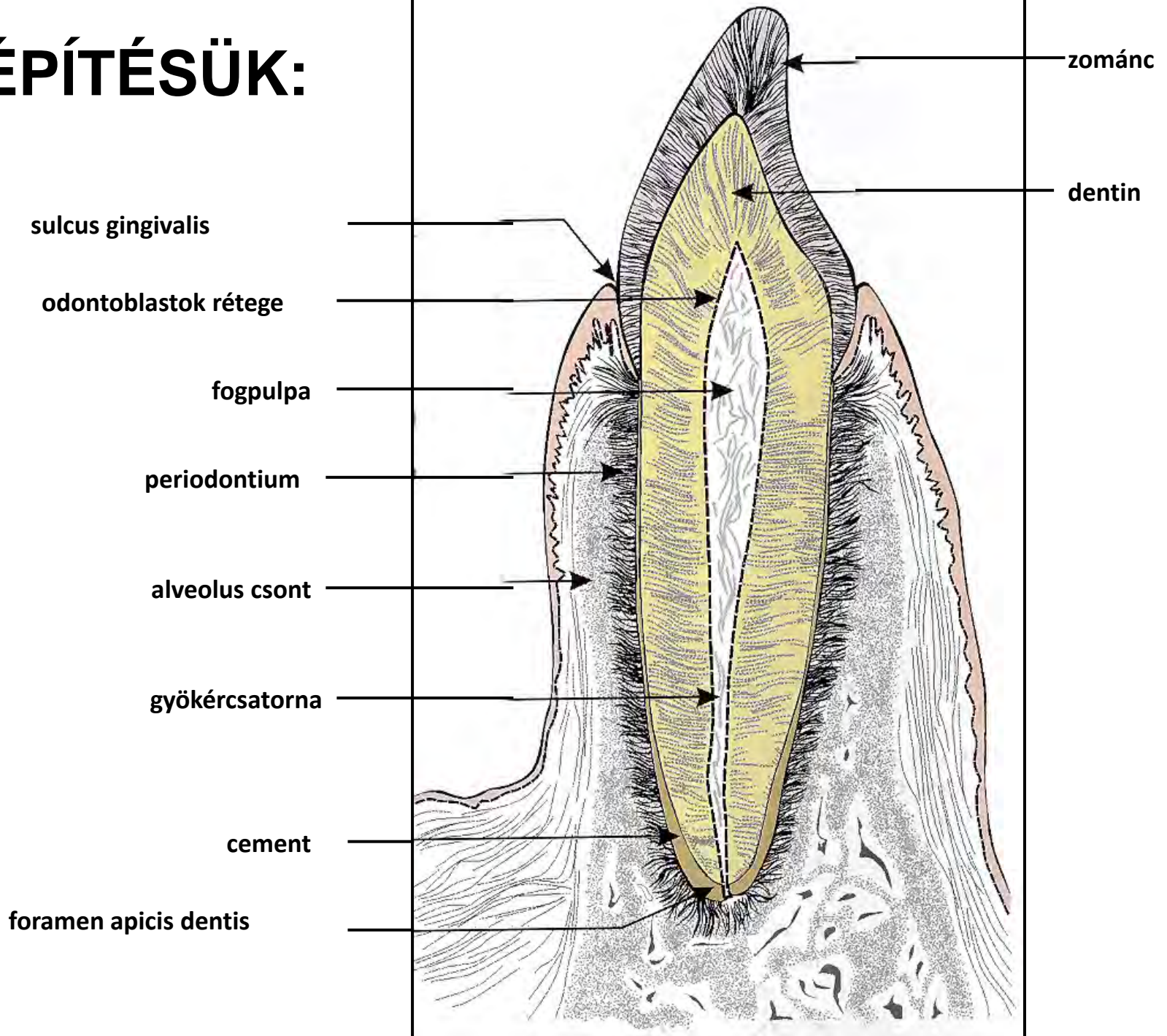
- Középső metsző (i1)
- Oldalsó metsző (i2)
- Szem (c)
- Első őrlő
- Második őrlő

Tejfogak

Állandó fogak
csírák

FELÉPÍTÉSÜK:

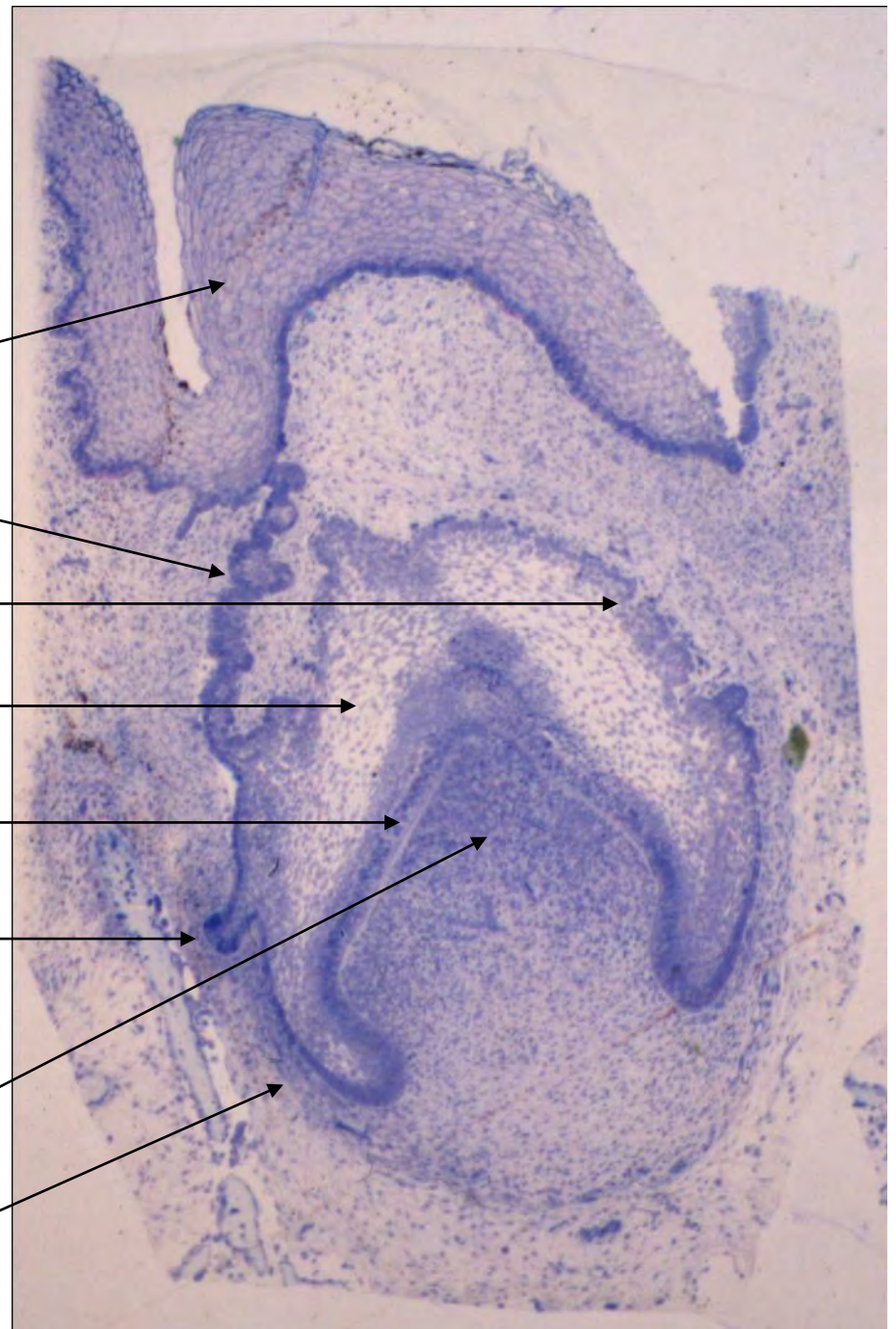

FOGFEJLŐDÉS

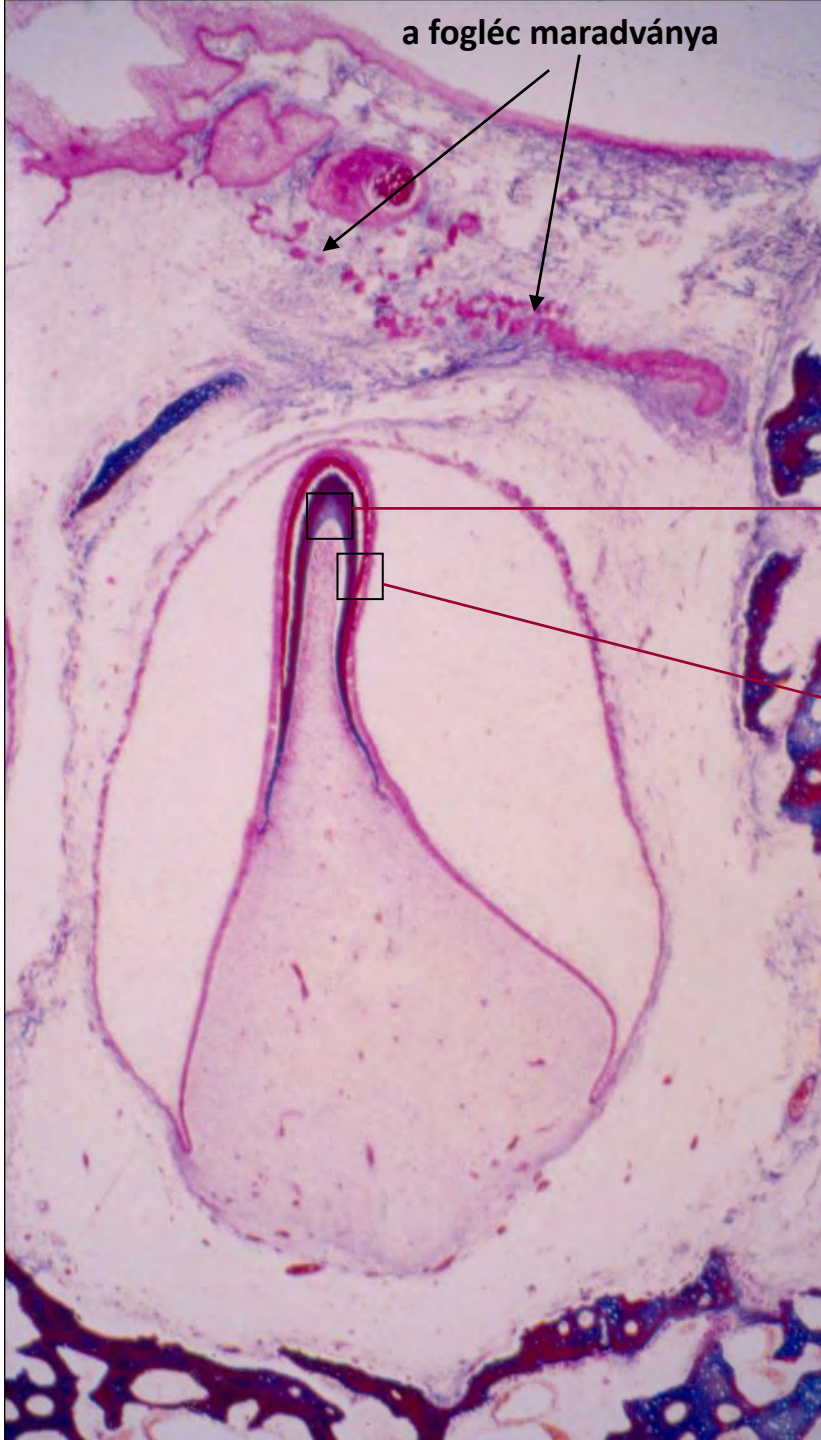
Fogcsíra

(korai harang stádium)

- A primitív szájüreg hámja (ektodermális)
- fogléc
- zománcszerv
  - külső zománchám
  - zománcpulpa
  - belső zománchám
- a maradandó fog telepe
- fogpapilla (mesenchymalis)
- fogzacskó

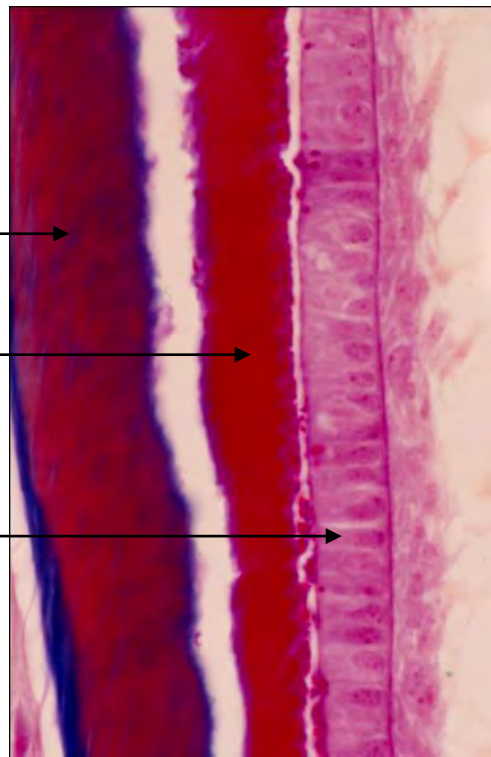
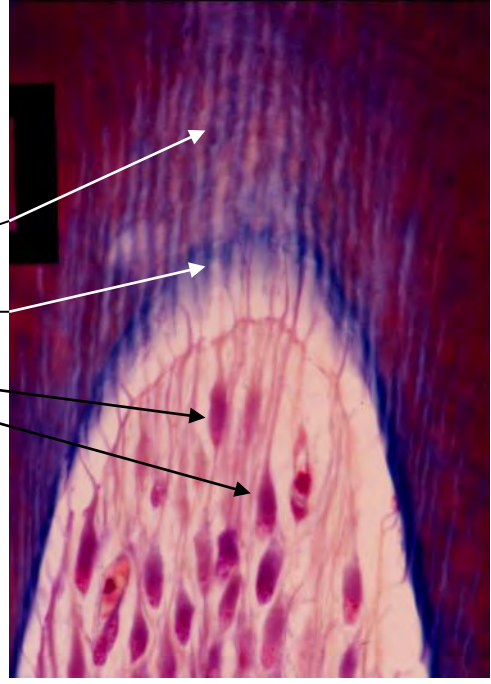

Zománcszerv

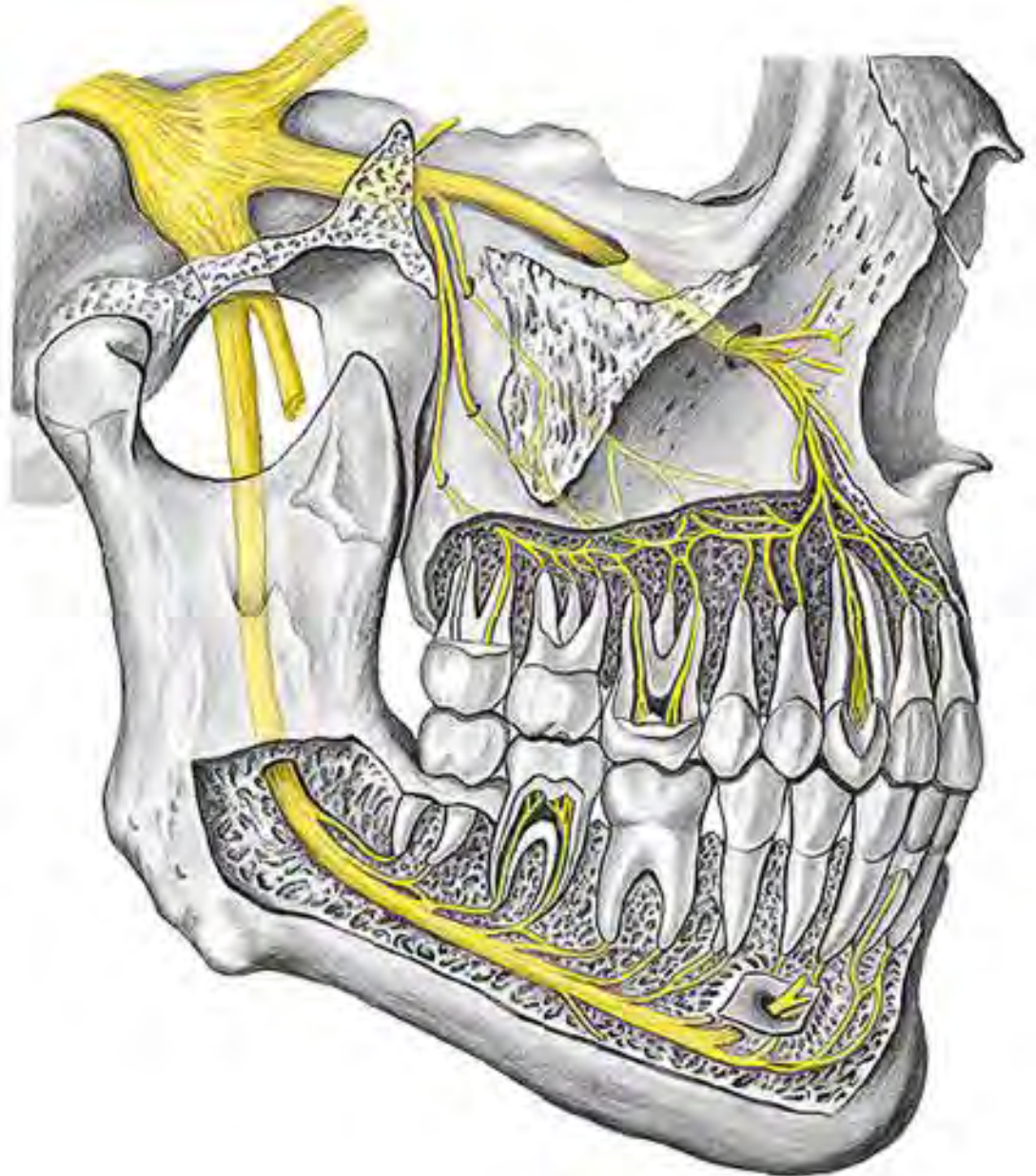
(késői harang stádium)

BEIDEGZÉSÜK:

Nervus maxillaris V/2

Nervus mandibularis V/3

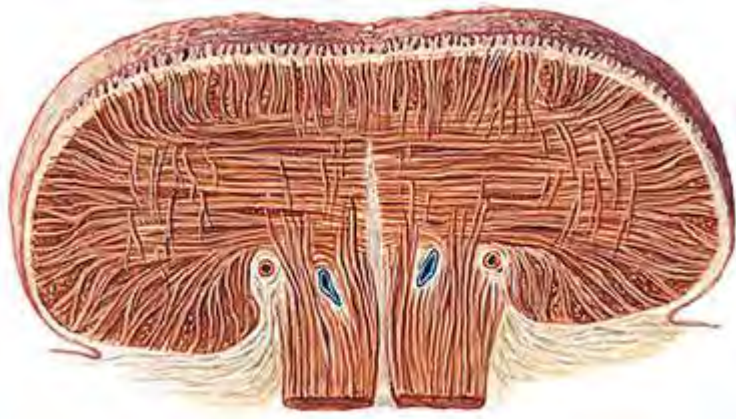

NYELV IZMAI:

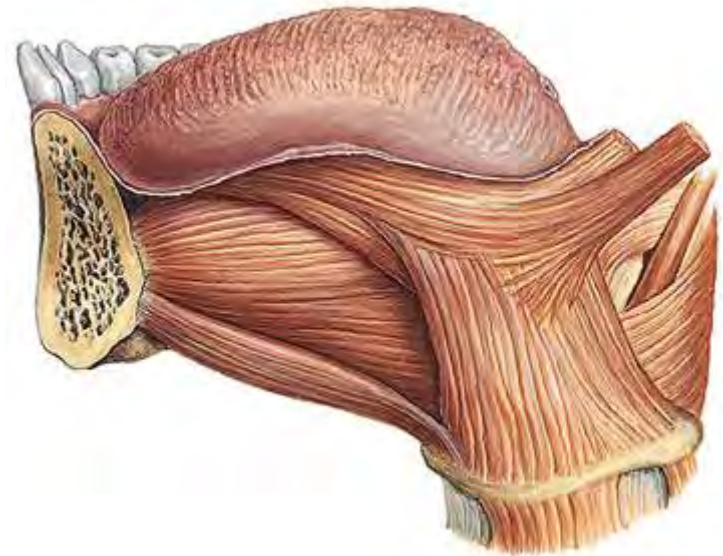
Belső nyelvizmok

- M. transversus
- M. verticalis
- M. longitudinalis superior et inferior

Külső nyelvizmok

- M. styloglossus
- M. genioglossus
- M. hyoglossus

Beidegzés: n. hypoglossus (XII)

NYELV BEIDEGZÉSE

IZMOKAT:

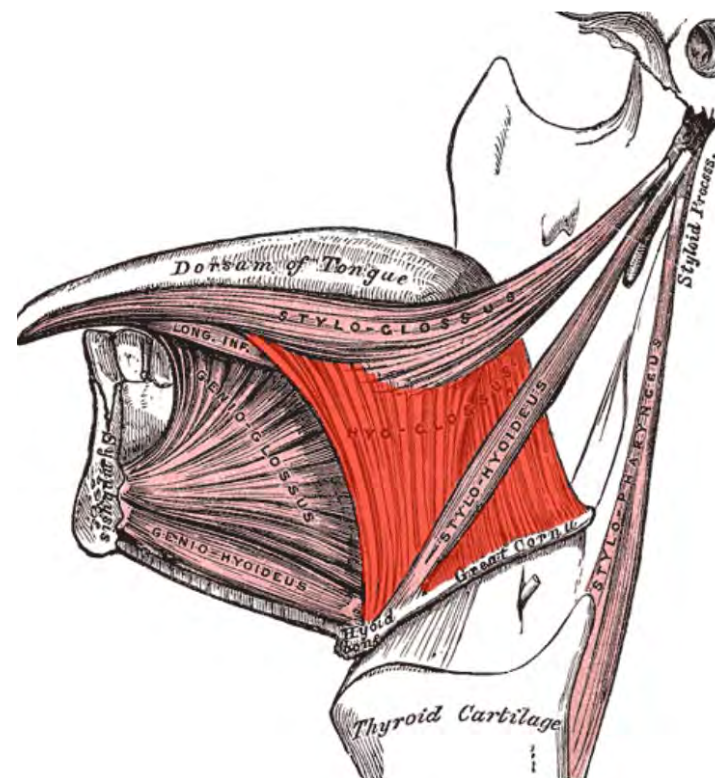
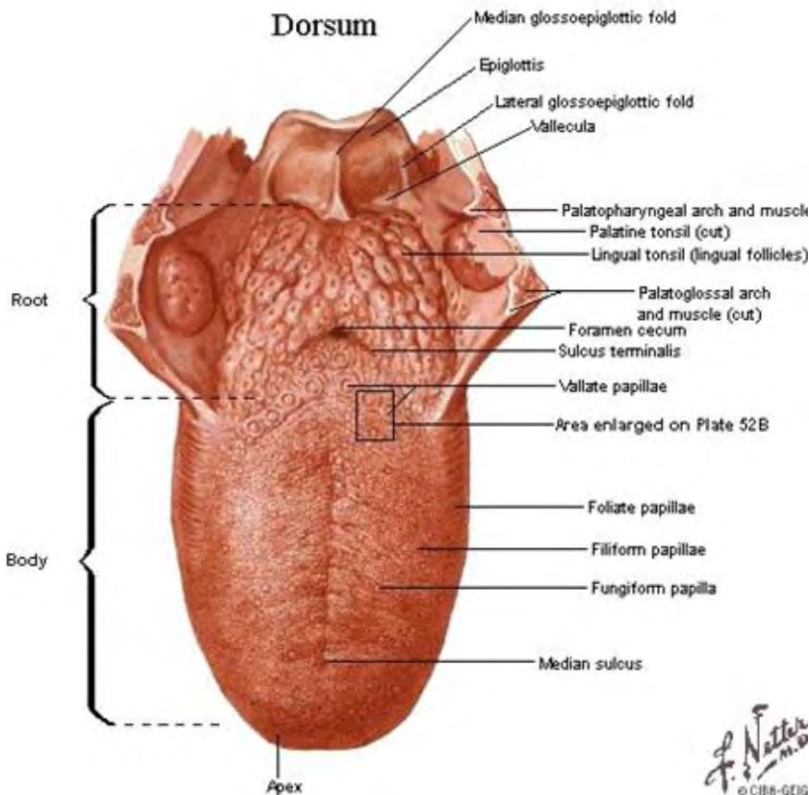
XII. Nervus hypoglossus

ÍZÉRZÉS:

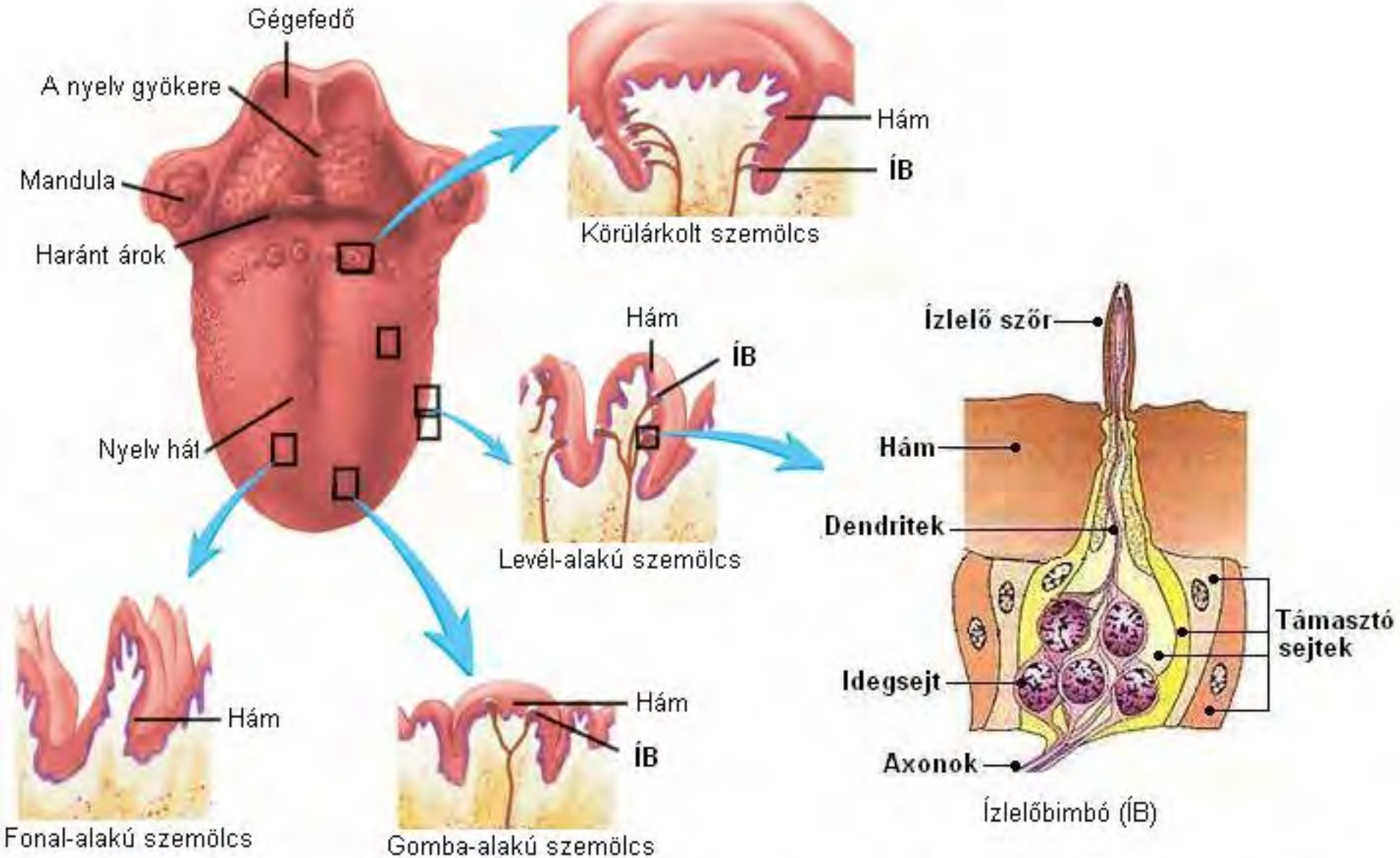
Elülső 2/3: Chorda tympani Hátulsó 1/3: IX. nervus glossopharyngeus

SOMATOSENZOROS:

Elülső 2/3: nervus lingualis Hátulsó 1/3: X. nervus vagus

ÍZÉRZÉS

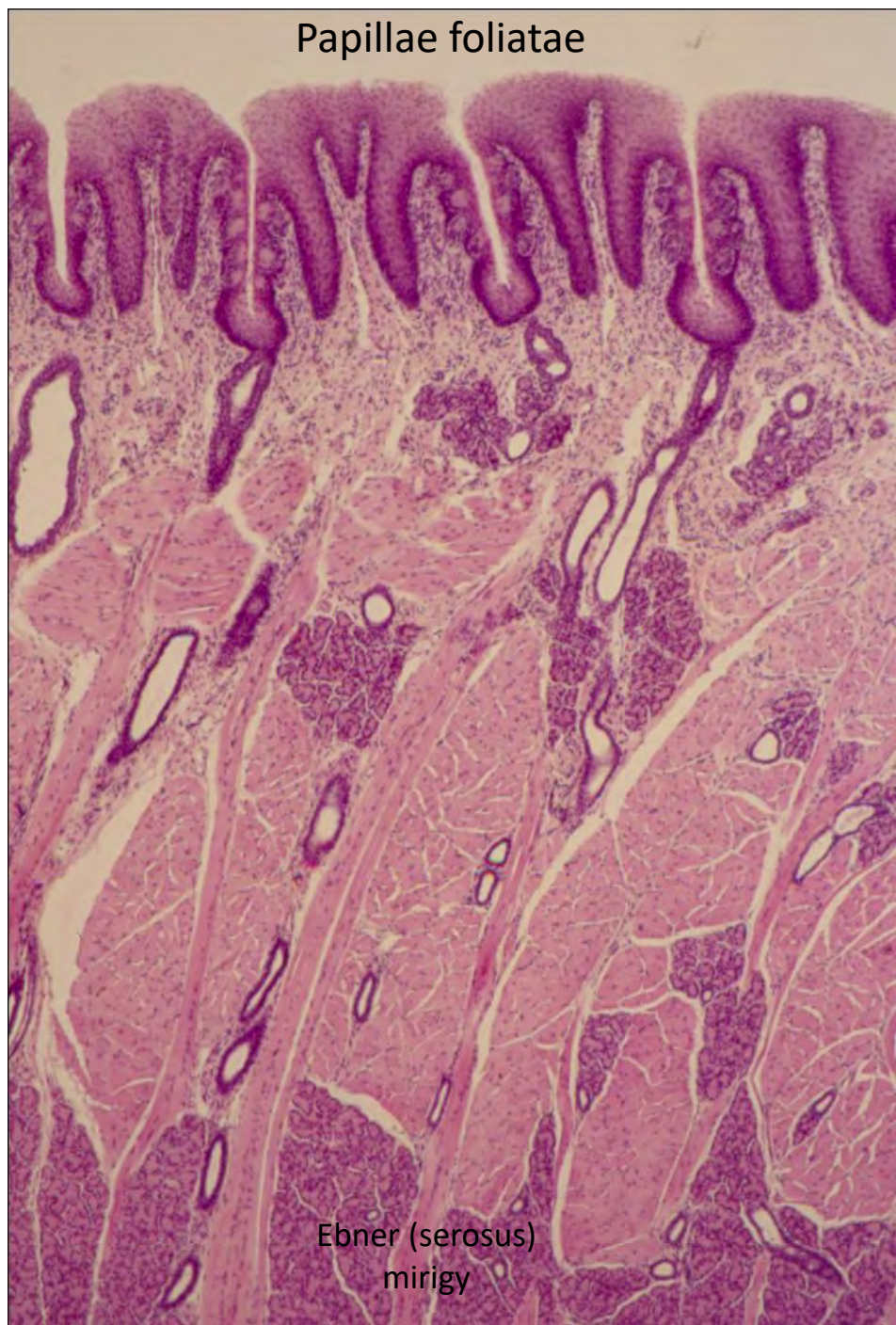

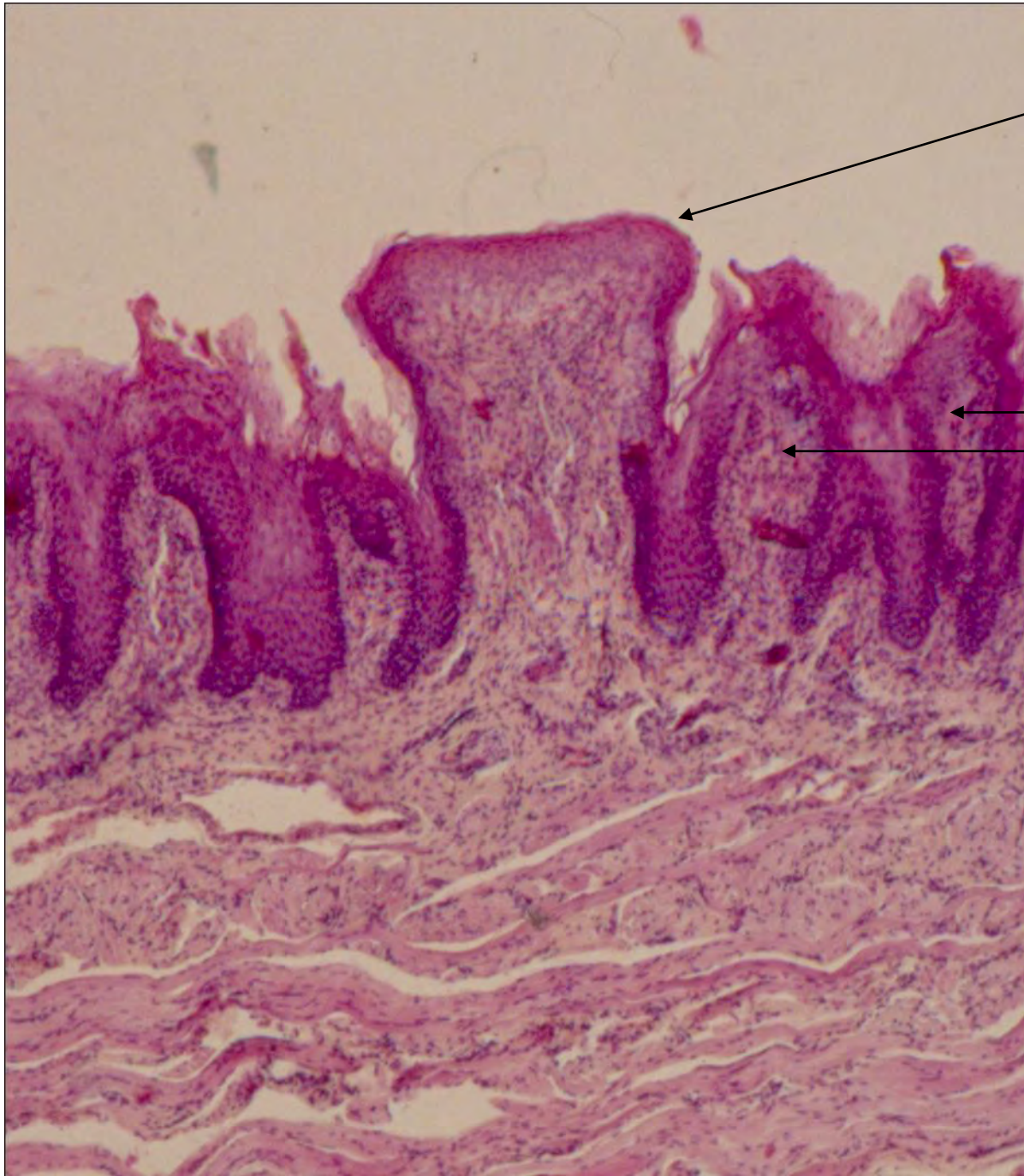
Papilla vallata

Papillae foliatae

Papilla fungiformis

Papillae filiformes

ÍZLELŐBIMBÓK

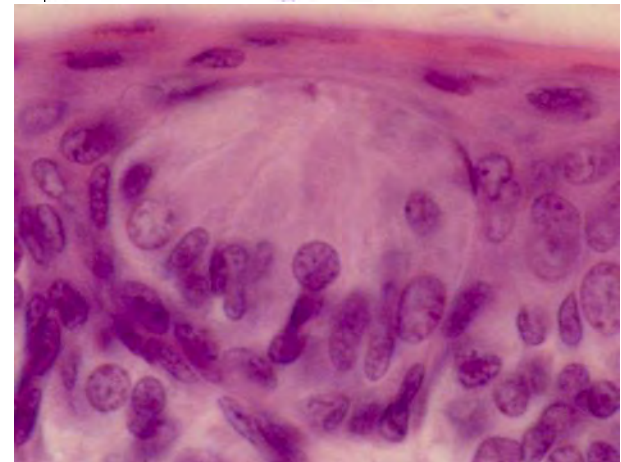
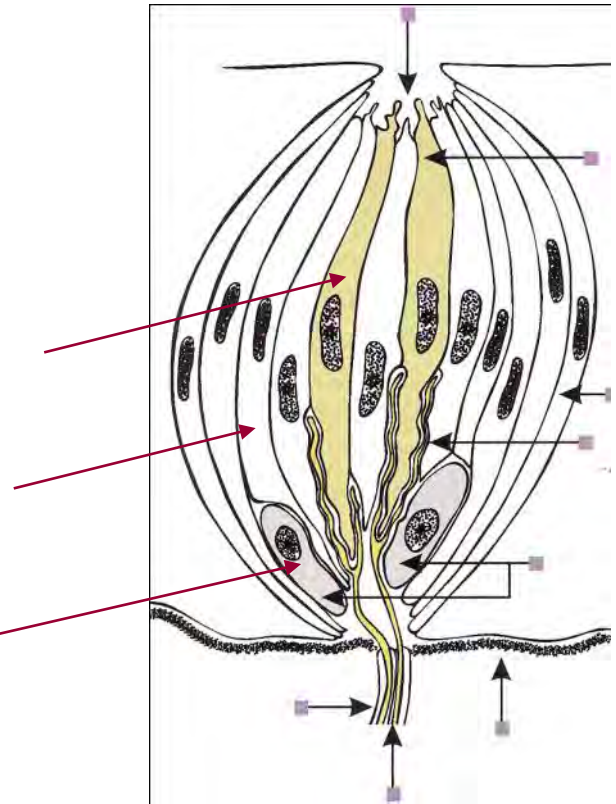
Bimbószerű, a többrétegű laphámot átérő képletek. Átalakult hámsejtekből állnak, ezek:

Ízérző sejtek (kemoreceptorok): hosszú, orsóalakú sejtek, apicalis végükön stereociliummal (élettartam: 10 nap), ezeket érző idegrostok veszik körül,

▪ **támasztó sejtek:** nem-ízérző sejtek (élettartam itt is 10 nap) és

▪ **basalis sejtek:** néhány sötét, kevésbé differenciált sejt a bimbó basalis végében az előző két sejtípus pótlására

Ízérzés: Több száz különböző kemoreceptor molekula (többnyire a membránon 7x áthaladó receptorok) a különböző ízek érzékelésére a stereociliumok membránjában. Jelátviteli útvonal, neurotransmitter felszabadulás, az érző idegvégződések ingerlése (VII, IX, X agyideg)

Nyálmirigyek

Glandula parotis (fültőmirigy)

Glandula submandibularis (állkapocs alatti mirigy)

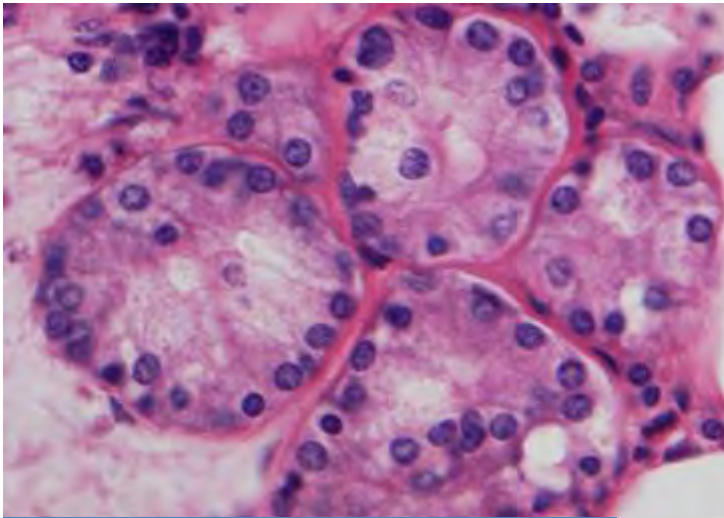
Glandula sublingualis (nyelv alatti mirigy)

Glandulae labiales (ajkak nyálmirigyei)

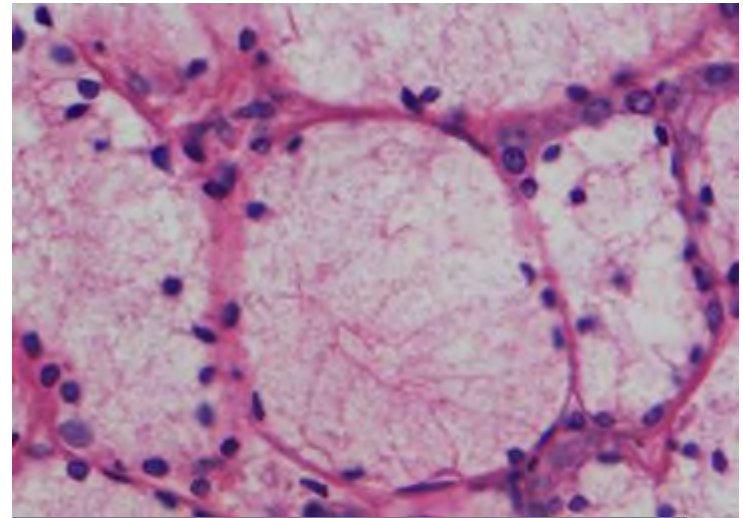
Glandulae buccales (pofa nyálmirigyei)

Glandulae linguales (nyelv nyálmirigyei)

Glandulae palatinae (szájpad nyálmirigyei)

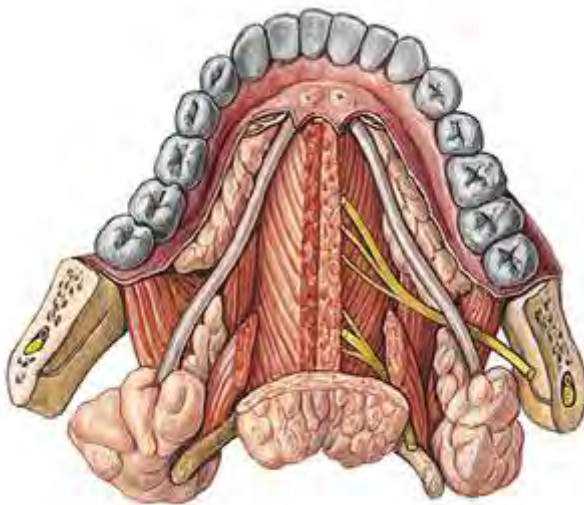
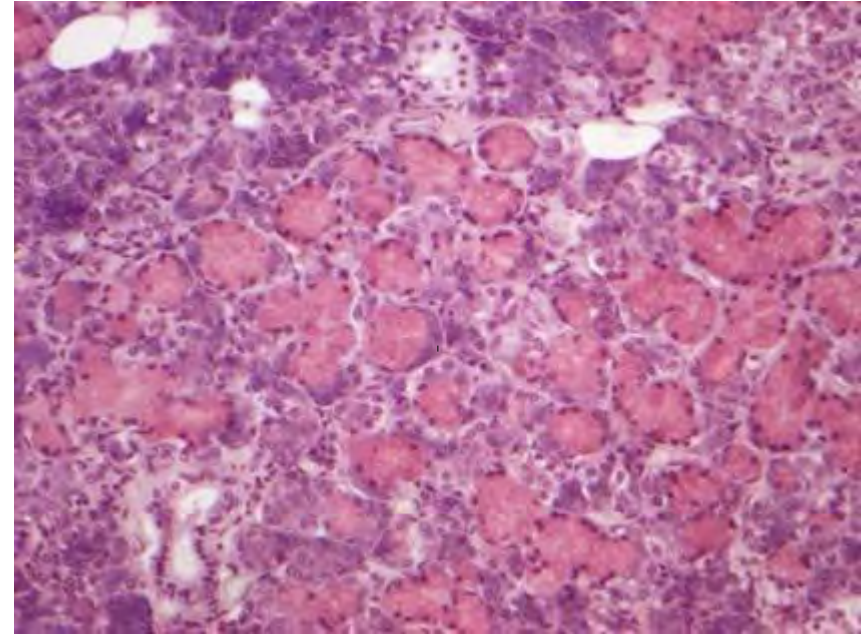
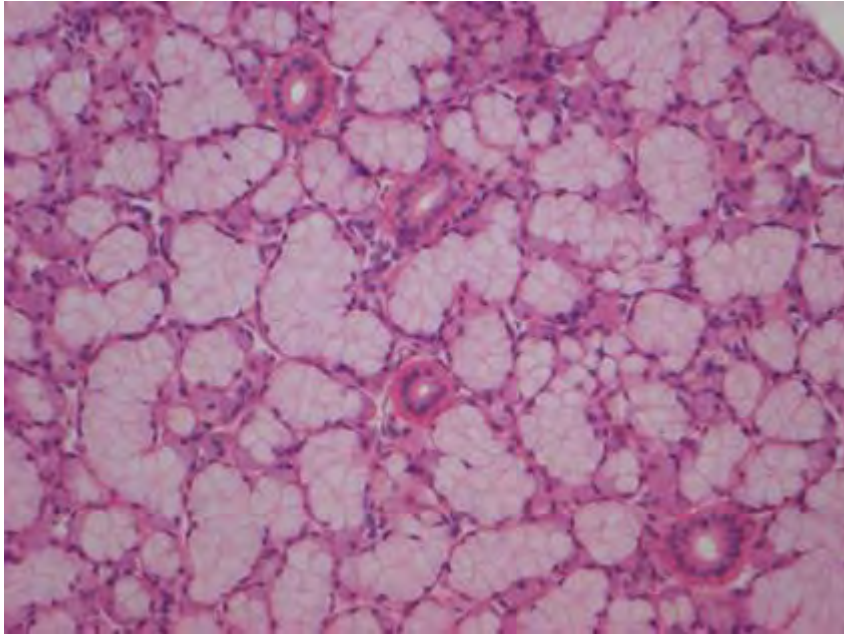

Serosus mirigyvégkamra

Mucinosus mirigyvégkamra

Gl. submandibularis és gl. sublingualis

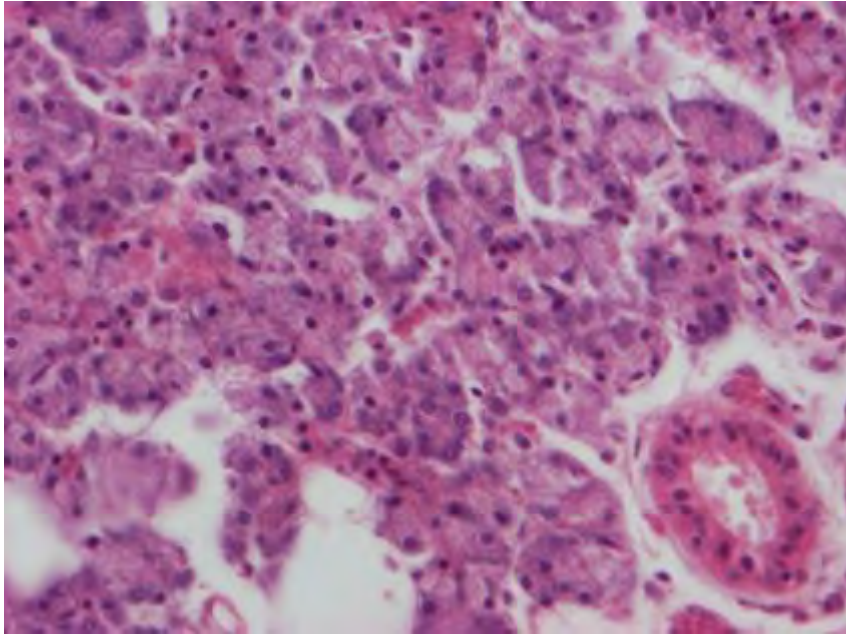
Gl. submandibularis kevert mirigy serosus túlsúllyal
Gl. sublingualis kevert mirigy mucinosus túlsúllyal

Ganuzzi-félhold: vegyes, serosus és mucinosus mirigysejtek által alkotott végkamra metszetén a serosus mirigysejtek félhold alakban körülveszik a mucinosus mirigysejteket

Secretoros beidegzés: **n. facialis (VII)**

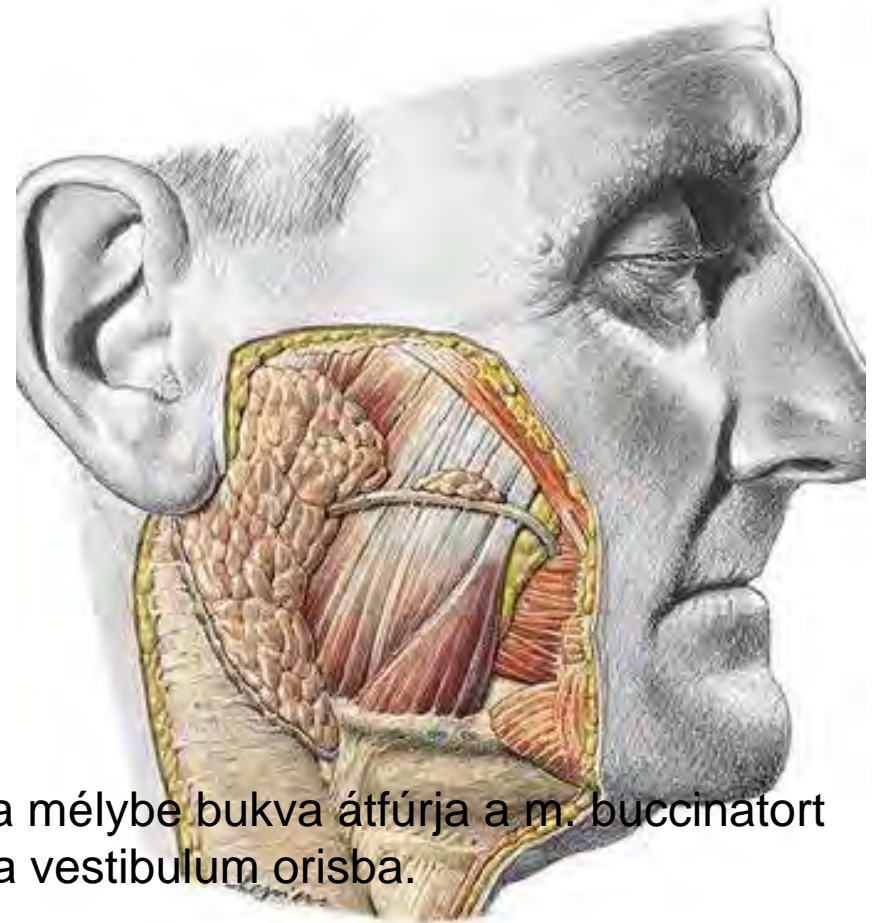
Glandula parotis

Tisztán serosus mirigyvégkamrák

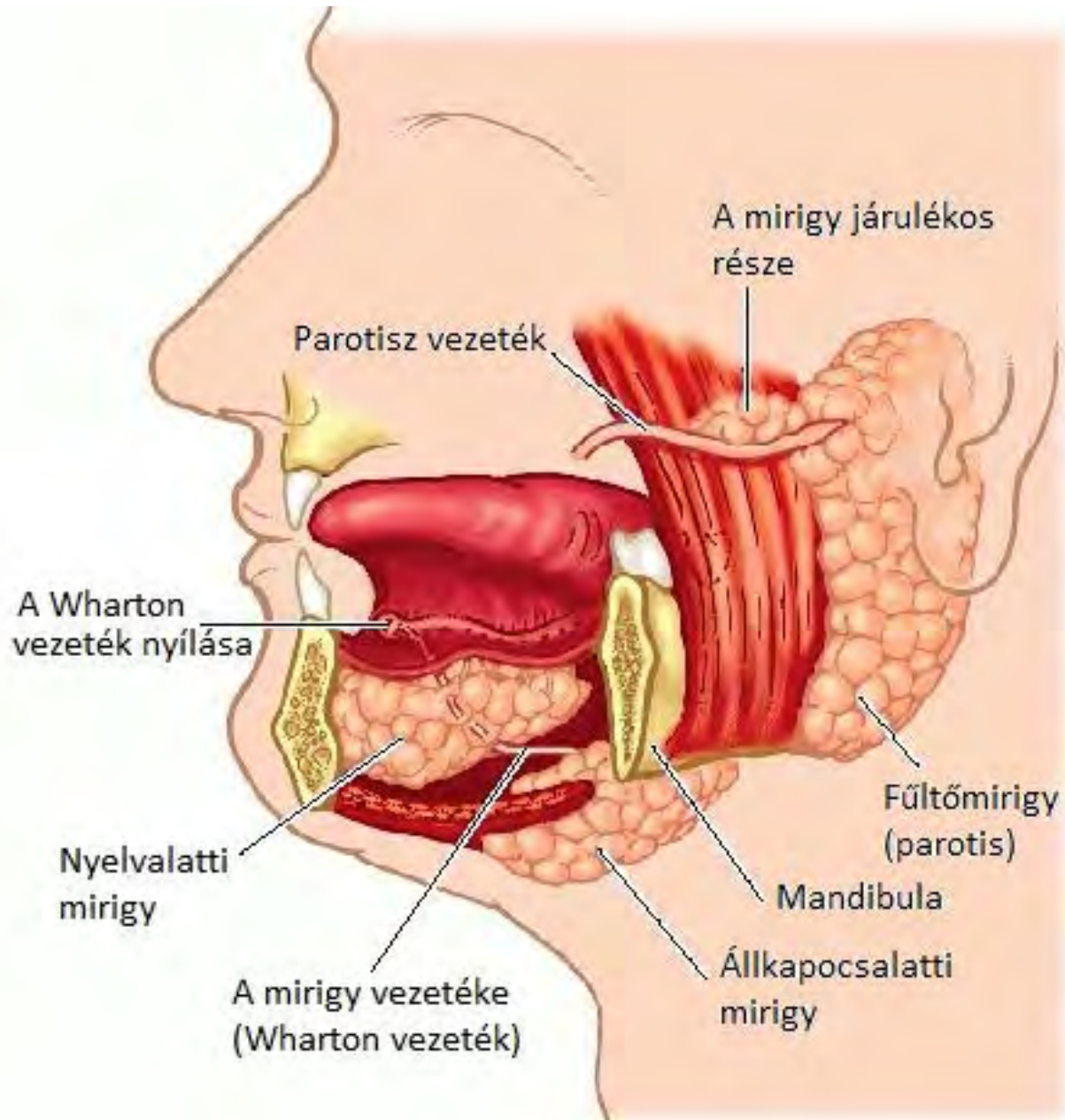
Kivezetőcsöve a m. masseteren fut, majd a mélybe bukva átfúrja a m. buccinatorot és a 2. felső zápfog magasságában nyílik a vestibulum orisba.

Secretoros beidegzés: **n. glossopharyngeus (IX)**

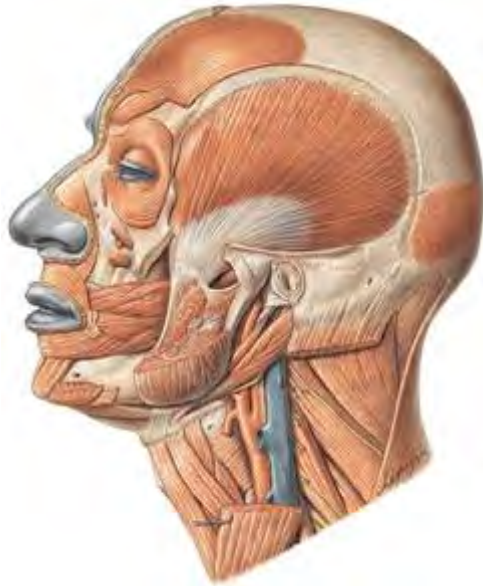

Nagy nyálmirigyek

Rágóizület, rágóizmok

Articulatio temporomandibularis:

ízfaj: caput mandibulae

ízvápa: fossa mandibularis

discus articularis

Izületi mozgások:

nyitás-zárás

mandibula előre és hátra helyezése

órlő mozgás

Rágóizmok:

m. temporalis

m. masseter

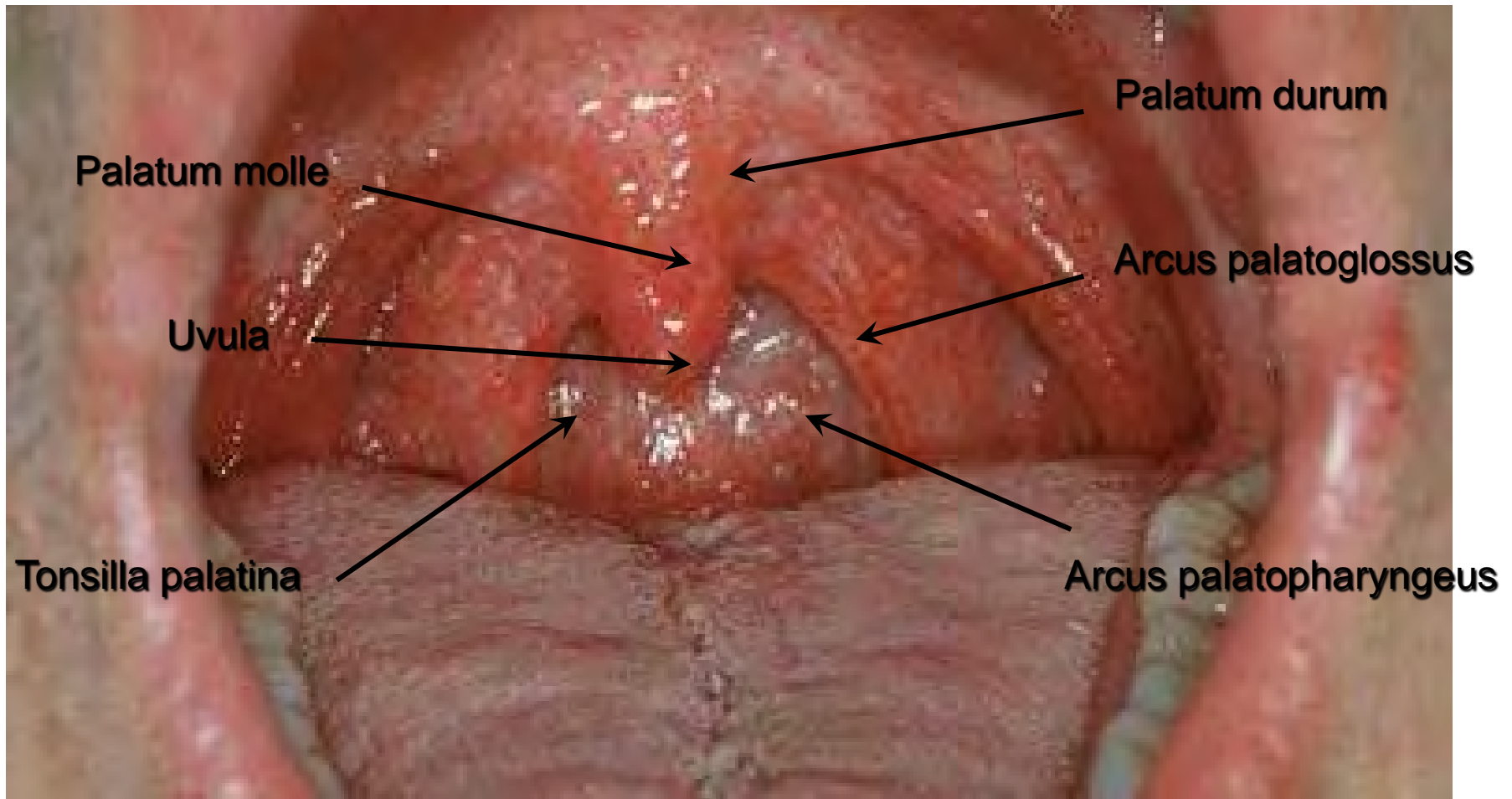
m. pterygoideus lateralis

m. pterygoideus medialis

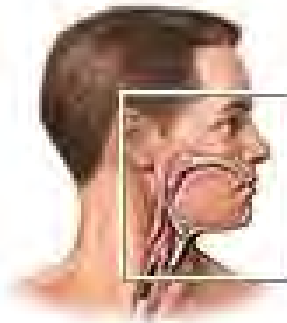
Beidegzés: n. mandibularis (V/3)

Torokszoros (Isthmus faucium)

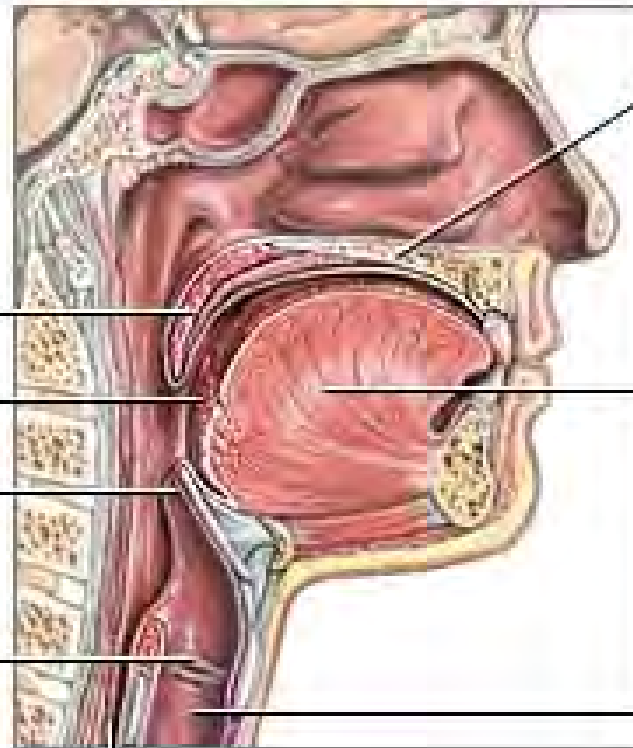
GARAT

Lágy
szájpadlás
Szájpadlási
mandula
Gégefedő

Hangredő

Nyelőcső

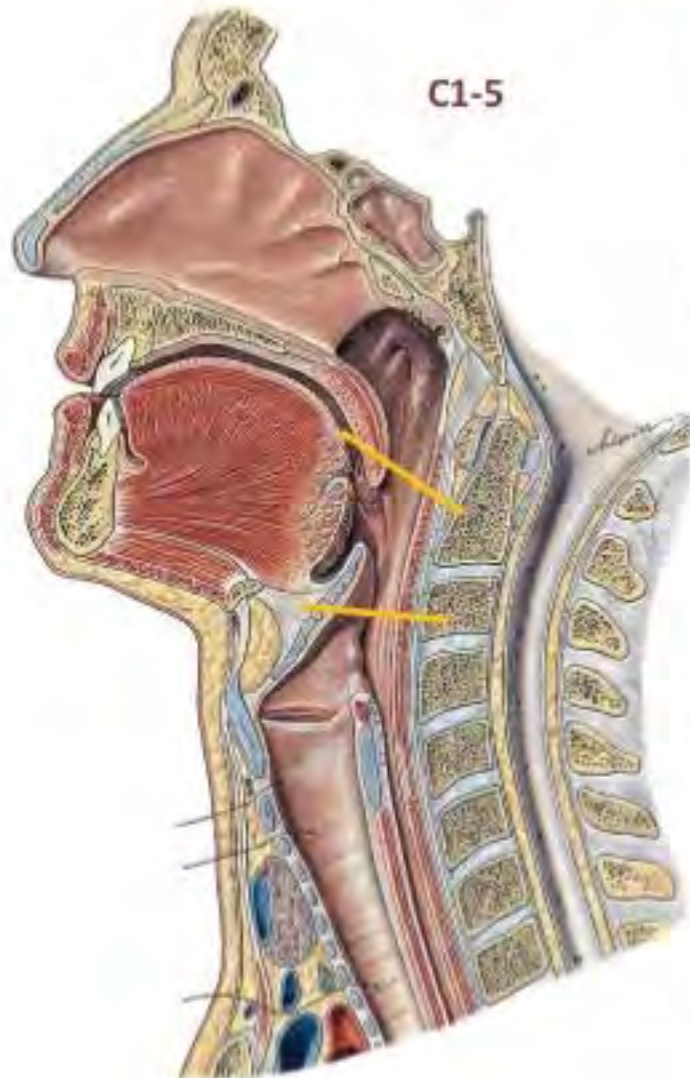
Kemény
szájpadlás

Nyelv

Légcső

Garat – pharynx

Részei

- Epipharynx – pars nasalis
- Mesopharynx – pars oralis
- Hypopharynx – pars laryngea

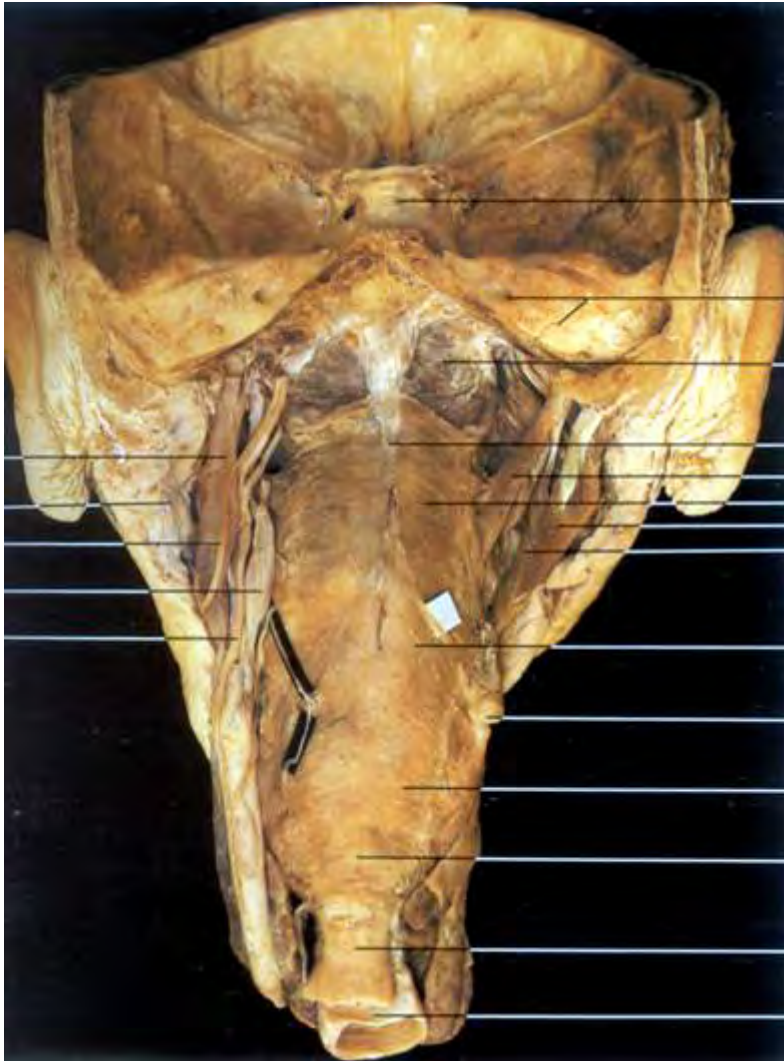
Waldeyer-féle lymphaticus garatgyűrű

- tonsilla
palatina, pharyngea, lingualis, tubaria

Összeköttetések

- Cavum nasi (choanae)
- Cavum oris (arcus palatopharyngeus)
- Larynx (epiglottis)
- Oesophagus (recessus piriformis)
- Auricula (tuba auditiva; Eustach-kürt)

GARAT IZMAI

A koponyaalapon ered izommentesen a fascia pharyngobasillarissal

Garatizmok:

Garatemelők (mm. levatores pharyngis)

M. stylopharyngeus

M. salpingopharyngeus

M. palatopharyngeus

Garatfűzők (mm. constrictores pharyngis)

M. constrictor pharyngis superior

M. constrictor pharyngis medius

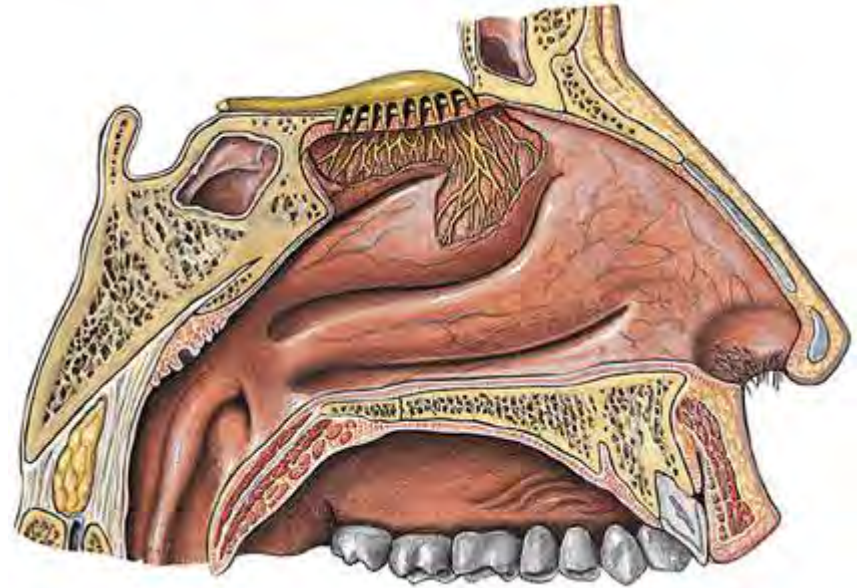
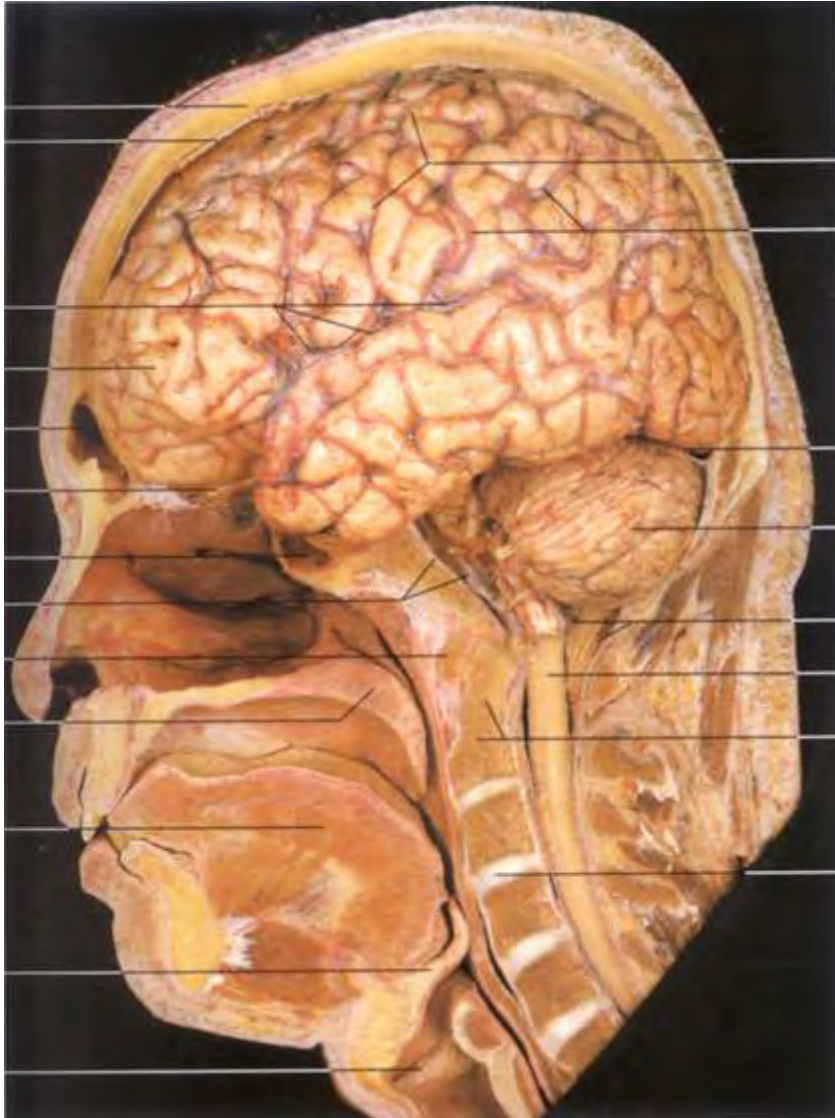
M. constrictor pharyngis inferior

Beidegzés: n. glossopharyngeus (IX)

n. vagus (X)

A garat felosztása

Pars nasalis

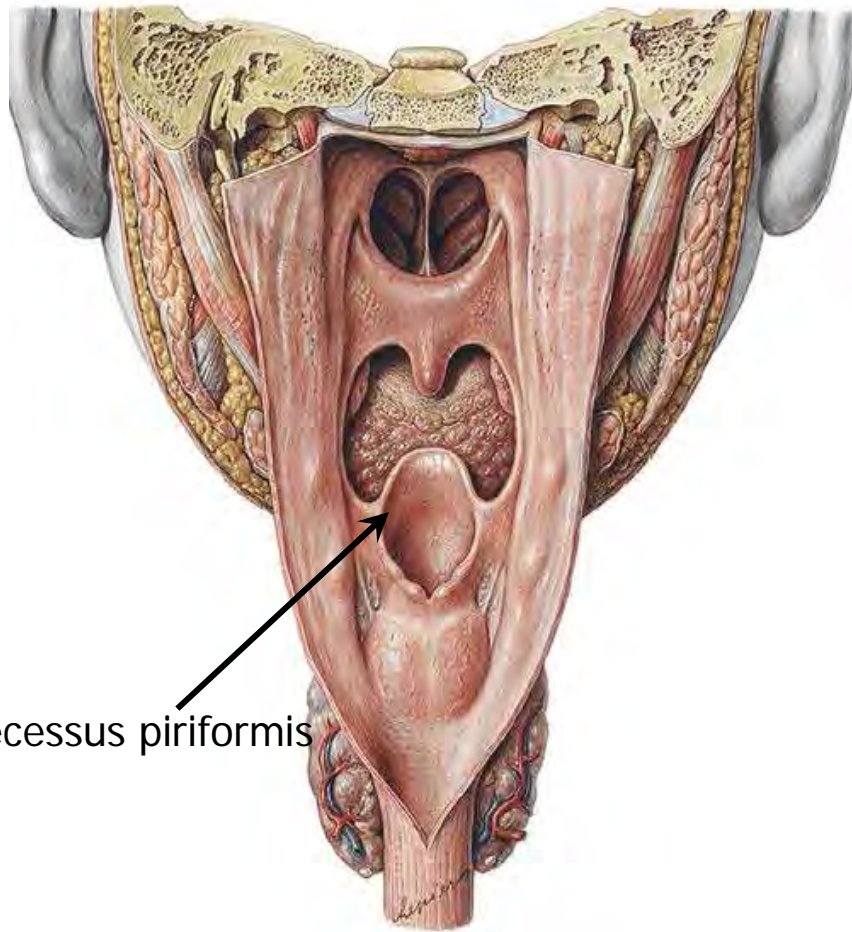
Choana

Ostium tubae auditivae

Tonsilla pharyngea

Tonsilla tubaria

A garat felosztása II.

Recessus piriformis

Pars oralis

Plica glossoepiglottica mediana
Plica glossoepiglottica lateralis
Vallecula epiglottica

Pars laryngea

Recessus piriformis

Waldeyer-féle lympatikus torokgyűrű

Tonsilla pharyngea
Tonsillae palatinae
Tonsillae tubariae
Tonsilla lingualis

A garatgyulladás (tonsillitis) tünetei

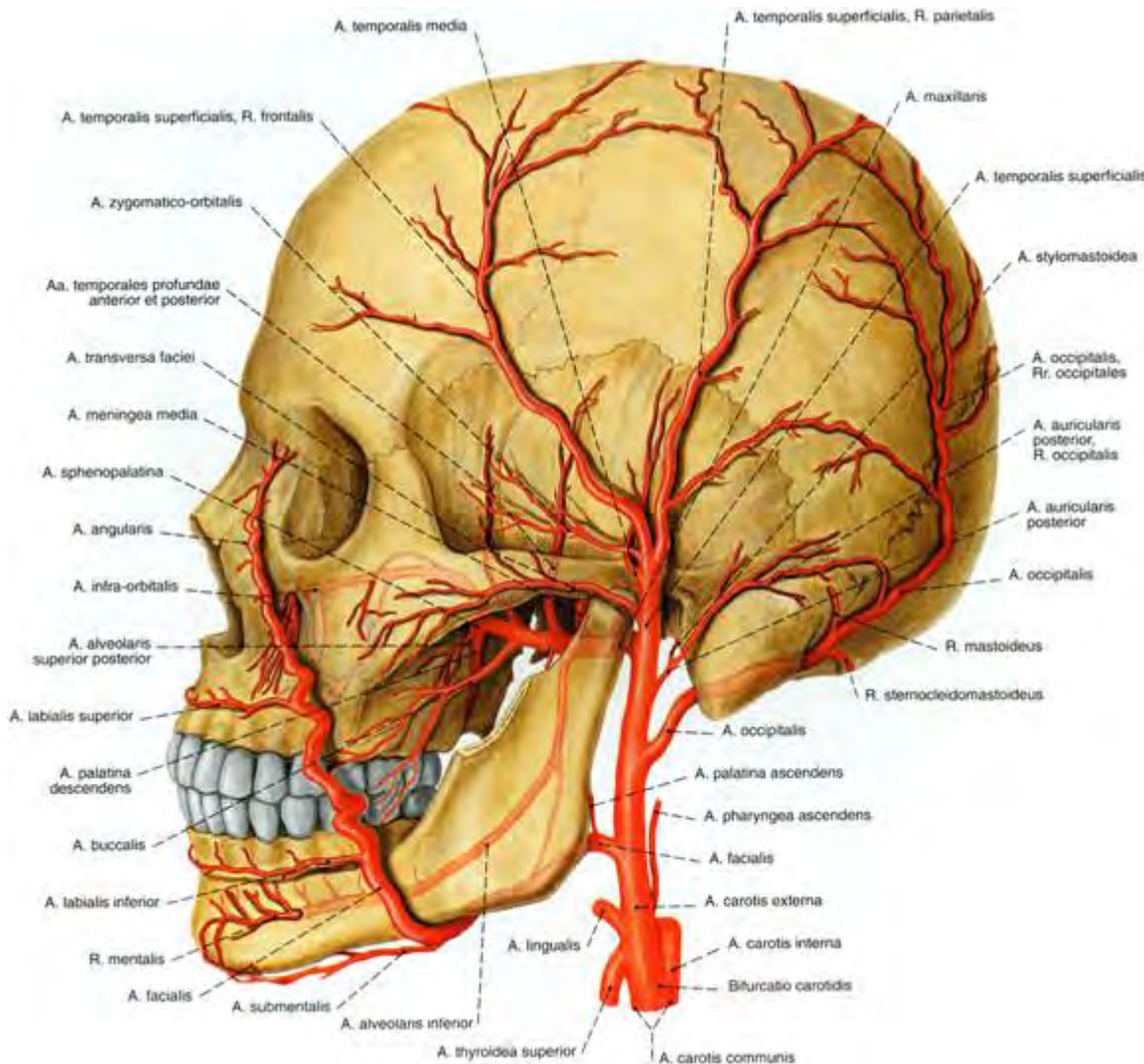
- A garatnyálkahártya belövellt, duzzadt, égető érzés, nyelési nehezítettség, fájdalom
- Nyálkahártyán sárgás vagy fehér folliculusok
- Nyálkahártyafekélyek
- Cervicalis nyirokmirigyek duzzanata
- Ált. tünetek: láz, fejfájás, izom-és ízületi panaszok, hányinger, hányás

**Torokmandula-műtét
(tonsillectomia) és
orrgaratmandula-műtét
(adenotomia)**

Szájüreg és garat artériás vérellátása

Artériás vér főként az **a. carotis externa** rendszeréből

Fontosabb ágak:

a. lingualis (*nyelv*)

a. facialis (*arc felszínes rétegei, ajkak, szájpád*)

a. maxillaris (*orrüreg, szájpád, pofa, fogak, állkapocsizület, rágóizmok*)

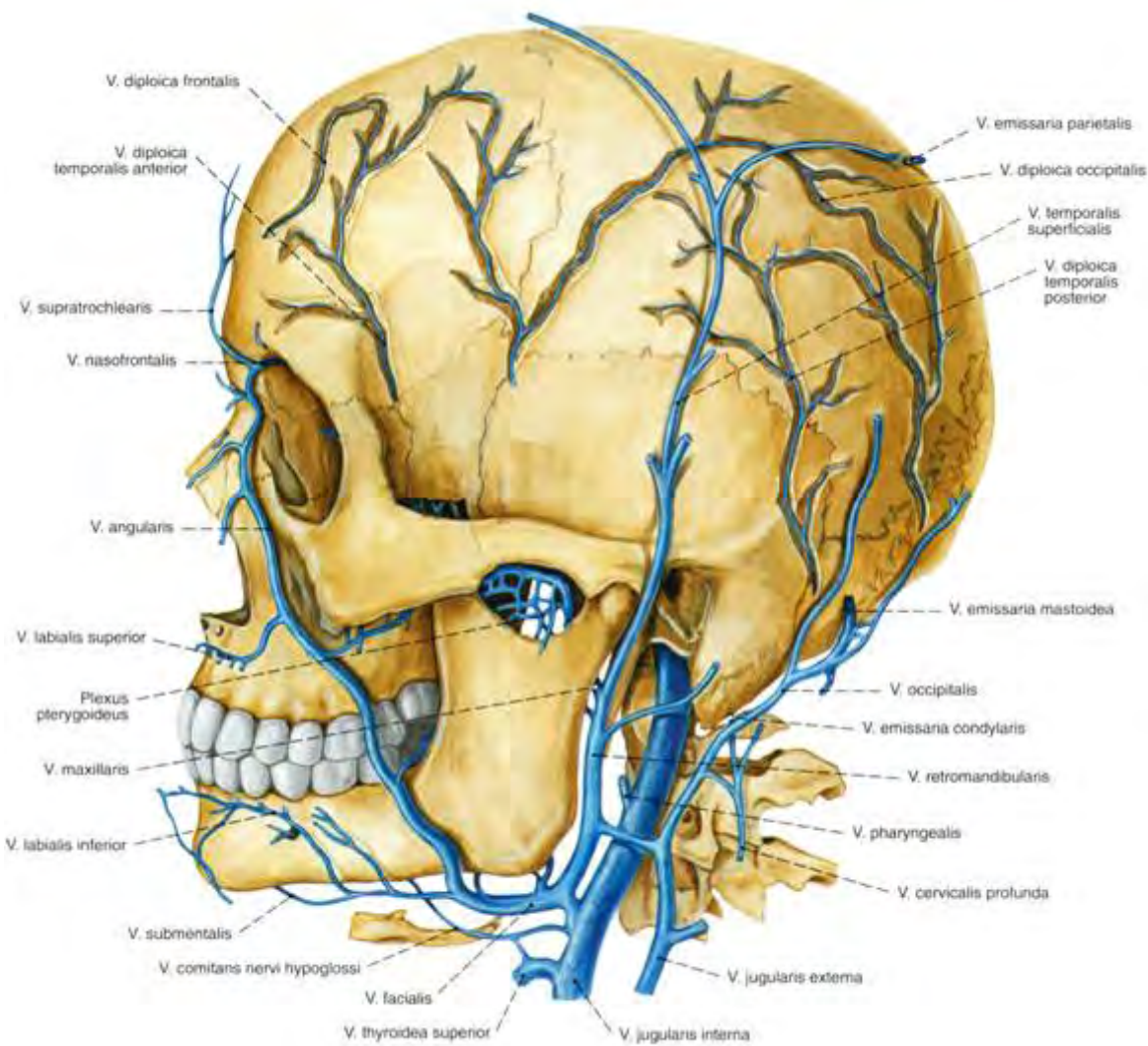
a. pharyngea ascendens (*garat felső kétharmada*)

a. thyroidea superior (*garat alsó harmada*)

a. thyroidea inferior

(*a. subclavia* ága !!! – *garat alsó harmada*)

Szájüreg és garat vénás rendszere és beidegzése

Vénás elfolyás artériákkal azonos nevű vénákon és vénás plexusokon keresztül főként a **v. jugularis interna** rendszere felé.

Plexus pterygoideus - kapcsolat a koponyaúri vénás rendszerrel!

Plexus venosus pharyngealis - a garat fő vénás fonata

Érző beidegzés:

- **n. trigeminus** (szájüreg)
- **n. glossopharyngeus** (garat)
- **n. vagus** (garat)

Nyelőcső – oesophagus

C5-Th11

Részei

- Pars cervicalis, thoracalis, abdominalis

Topográfiai viszonyok

klinikai vonatkozások

endoscopia;

bal pitvar közelsége – transoesophagealis
echocardiographia;

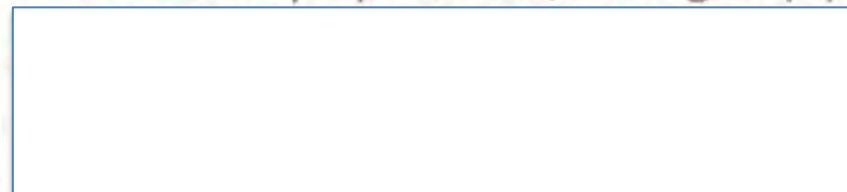
kontrasztanyagos rtg. vizsgálatok

Vérellátás

- a. thyroidea inferior, gyomor artériák

Beidegzés – zsigeri!

- truncus sympathicus, n. vagus (X)

Oesophagus szövettana:

Tunica mucosa

- Epithelium mucosae
- Lamina propria mucosae
- Lamina muscularis mucosae

Tunica submucosa

- Glandulae oesophageae
- Pl. submucosus Meisneri

Tunica muscularis

- Stratum cicutare
- Stratum longitudinale
- Pl. myentericus Auerbachi

Adventitia / Tunica serosa

Nyelőcső ér- és idegellátása

Artériák:

pars cervicalis: a. subclavia ágai

pars thoracica: aorta ágai

pars abdominalis: a. gastrica sinistra (truncus coliacus)

Vénák:

pars cervicalis: v. subclavia rendszerébe

pars thoracica: v. azygos és v. hemiazygos

pars abdominalis: v. gastrica sinistra → V. portae

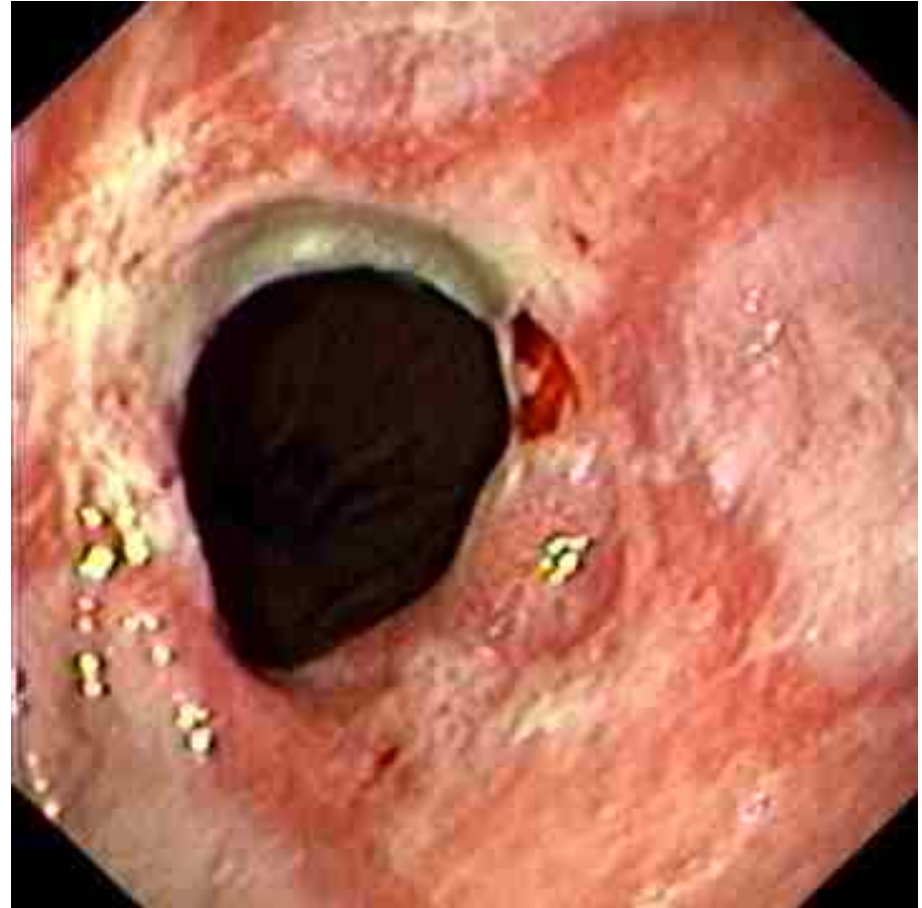
Idegek: n. vagus

tr. symphaticus

Gastro-oesophagialis reflux

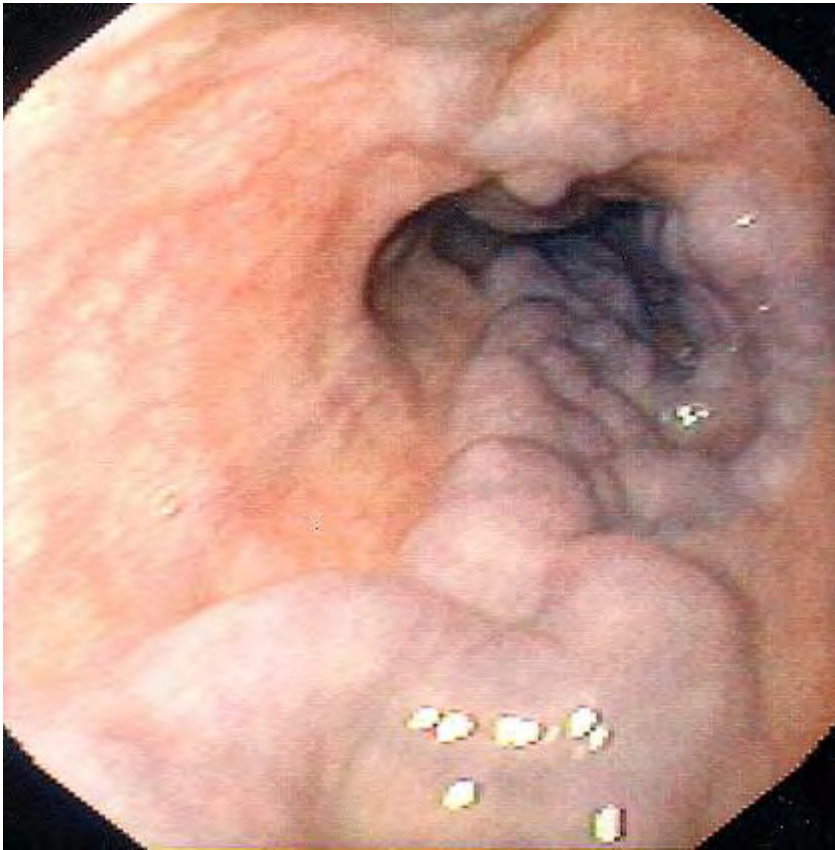
egészséges

reflux

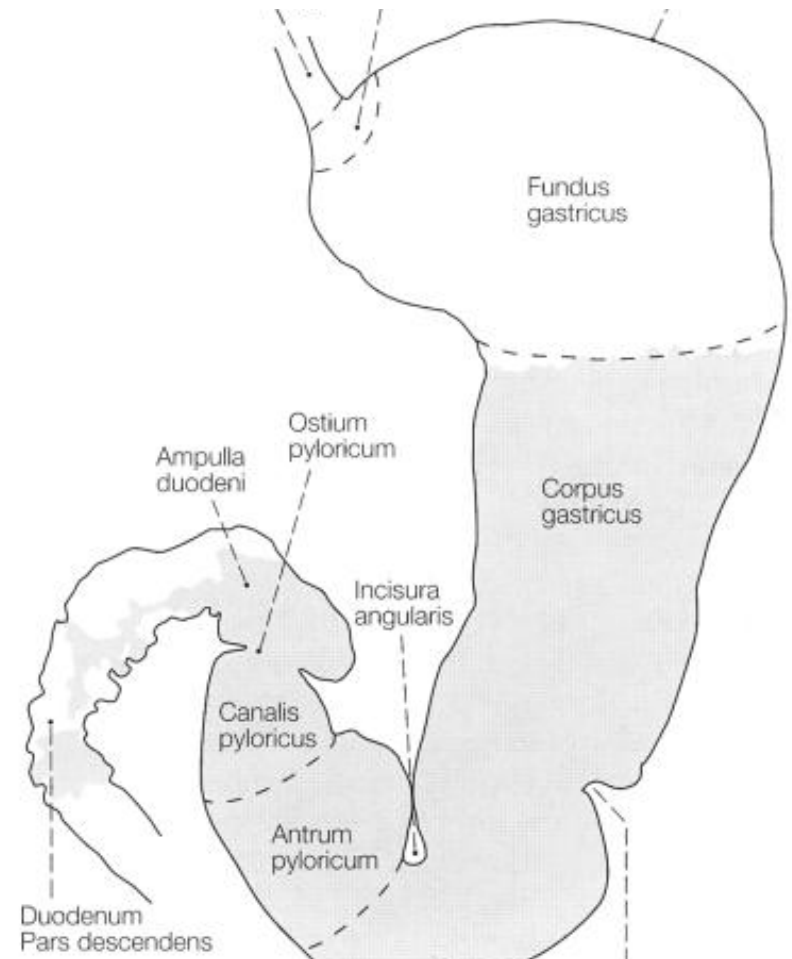
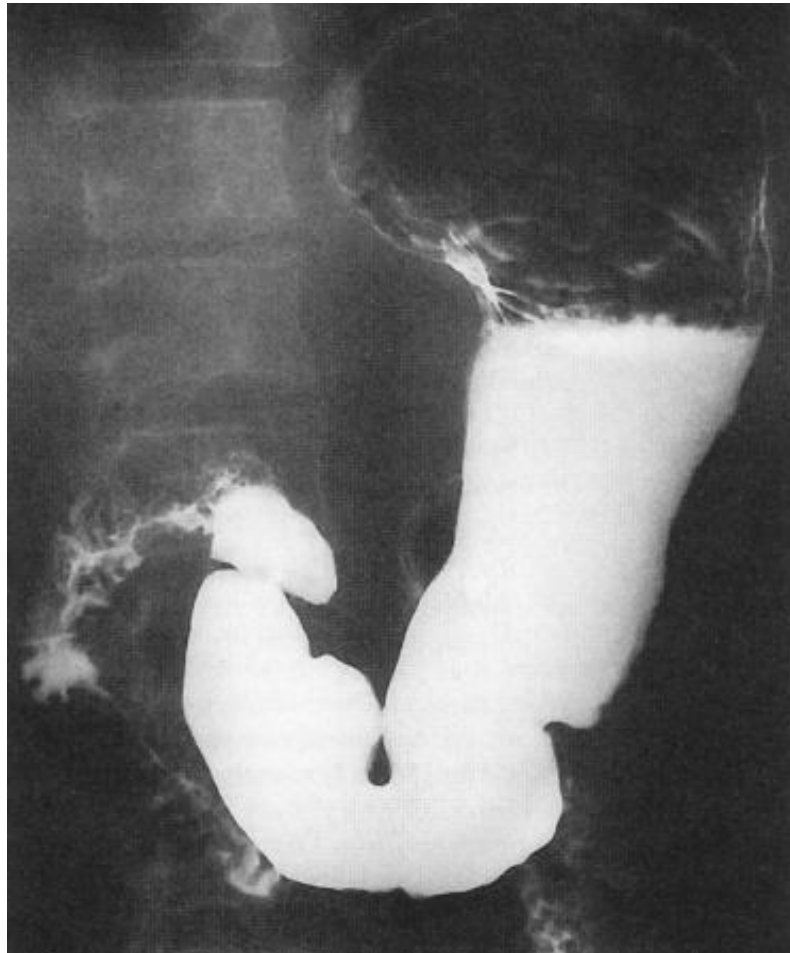
Nyelőcső varix

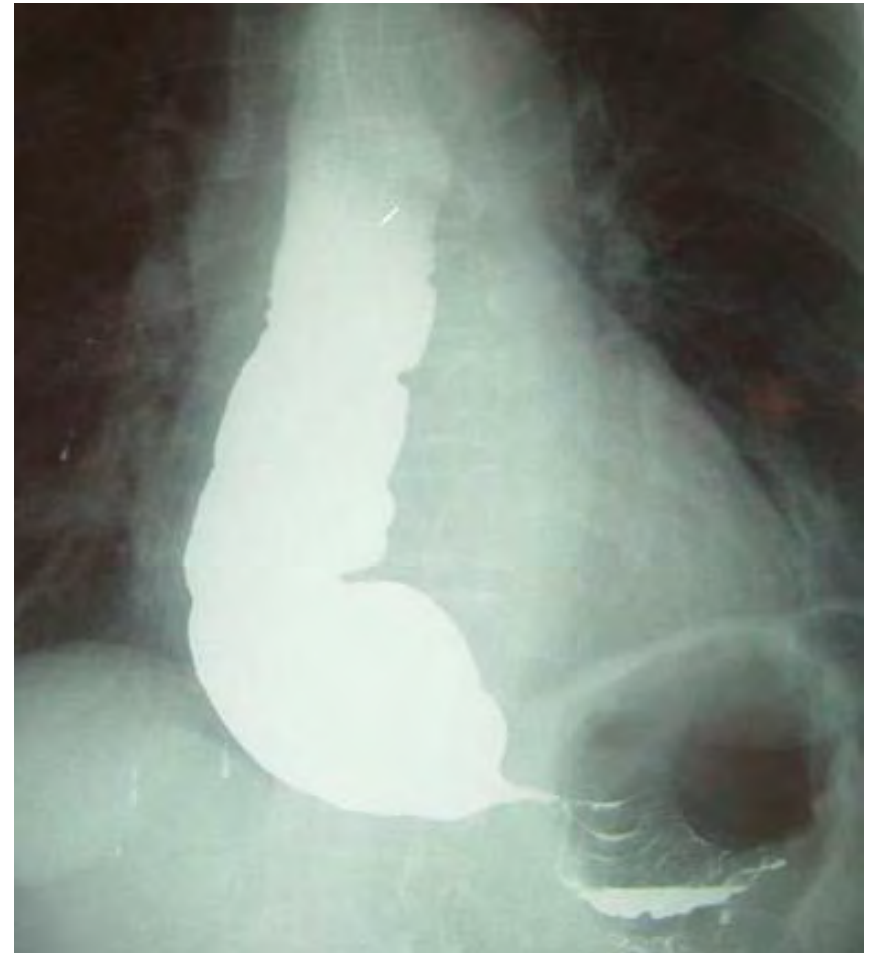
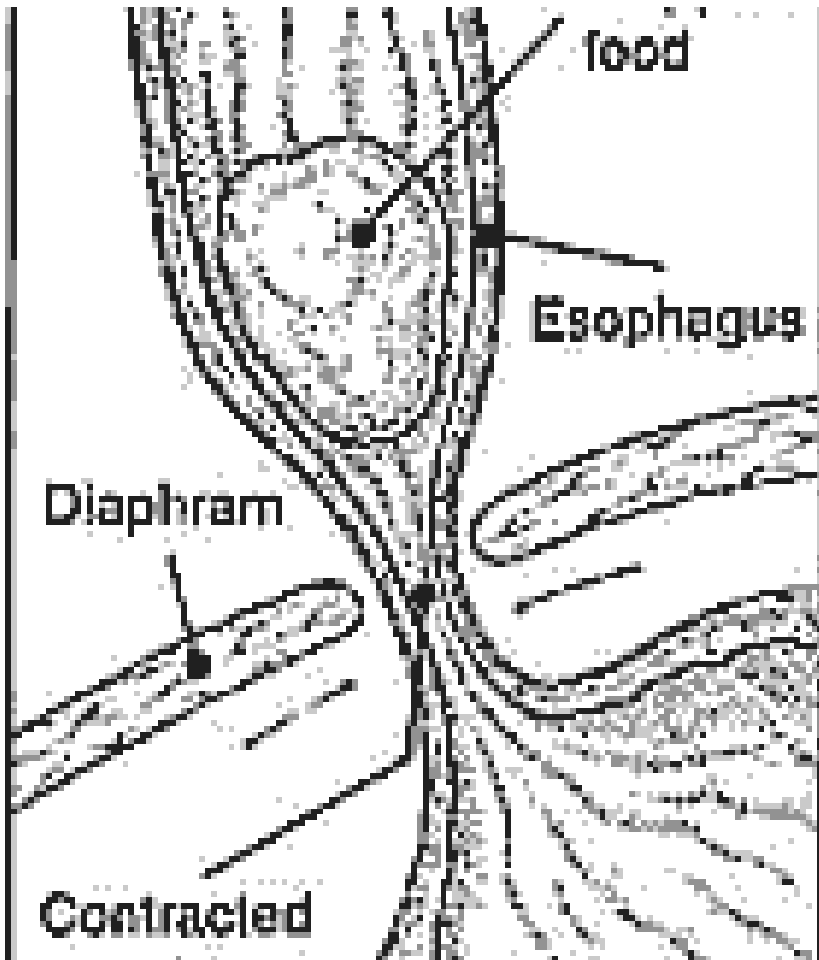
Sengstaken-Blakemore szonda

Gyomor

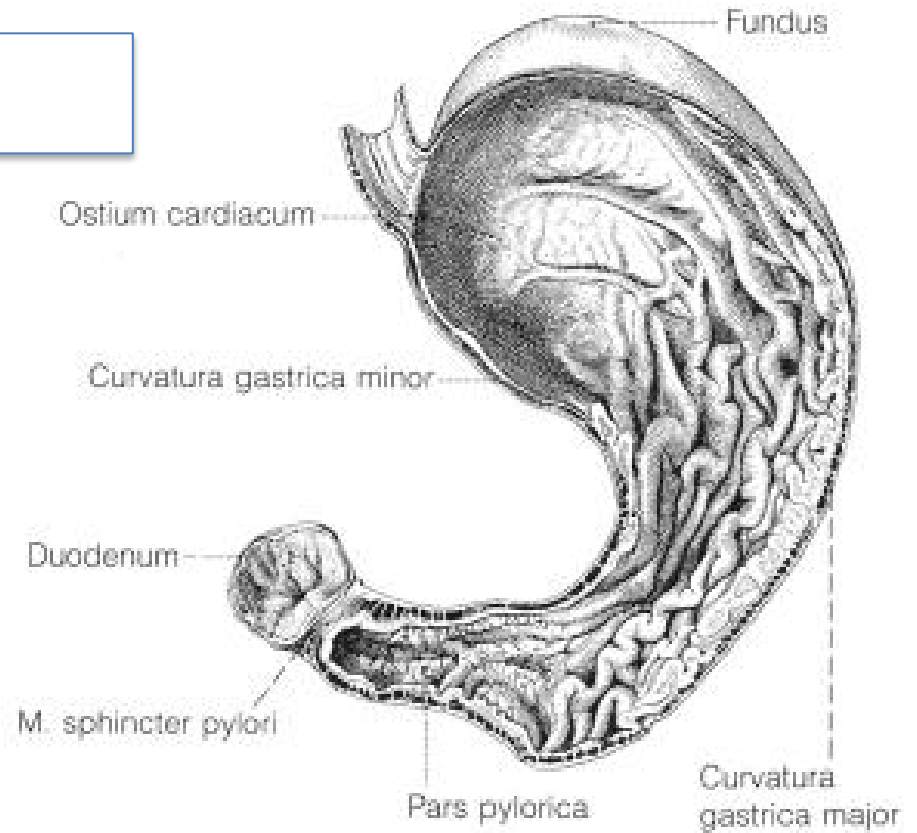
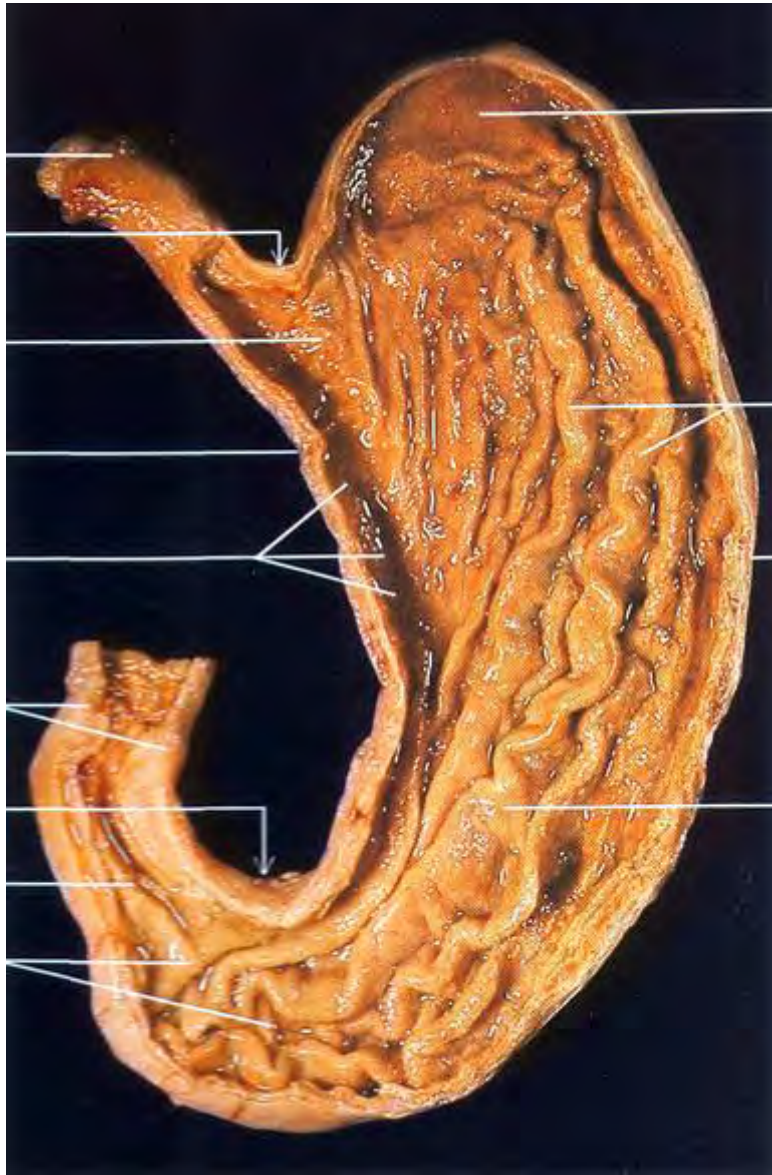

Achalasia

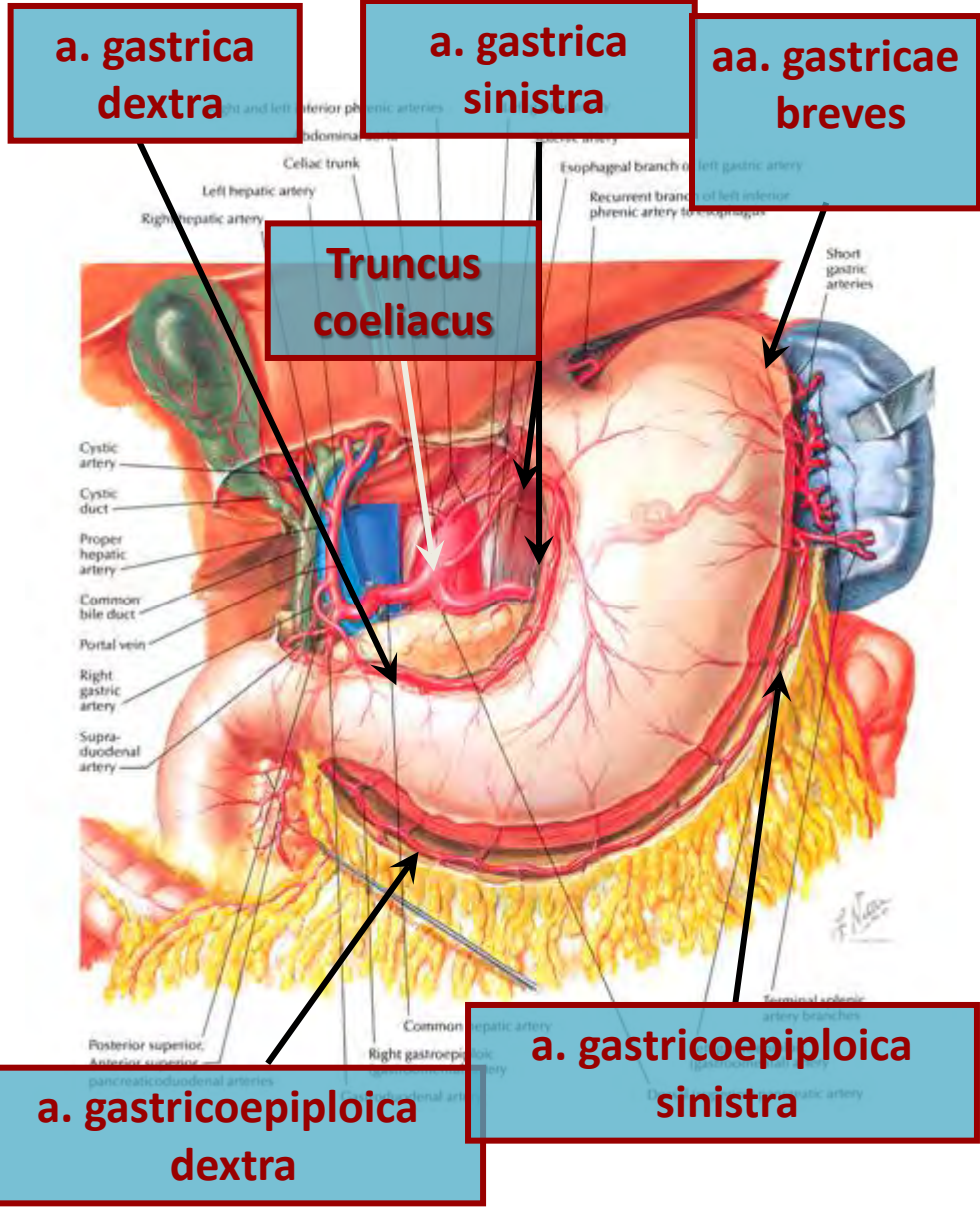

Specializálódott gyomor felszín

A gyomor vérellátása és beidegzése

Artériás vér a **truncus coeliacus** rendszeréből

- aa. gastricae breves – *fundus*
- a. gastrica sinistra
- a. gastrica dextra - *kisgörbület*

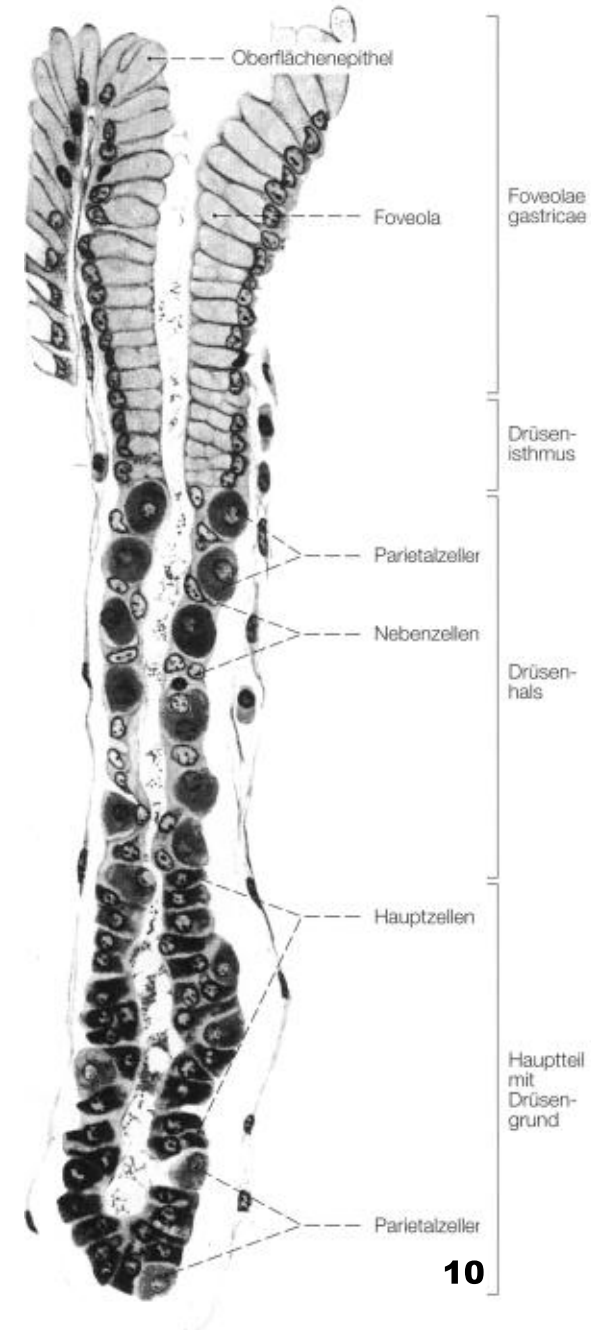
- a.gastroepiploica sinistra
- a.gastroepiploica dextra - *nagygörbület*

Vénás elfolyás a máj felé a **vena portaen** keresztül

Beidegzés:
n. vagus → sósav szekréció fokozása
ganglion celiacum

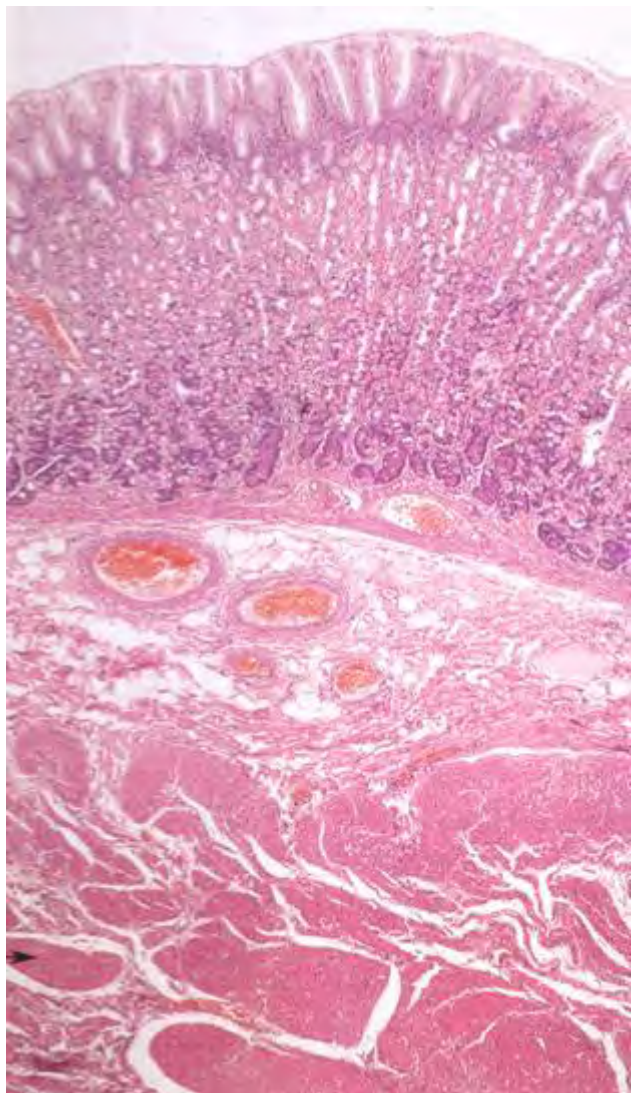
Mirigysejtek

- **Differenciálatlan sejtek** (Isthmus): felszíni hámsejtek, illetve mirigysejtek pótlása
- **Fedő/parietális sejtek:** HCl, intrinsic faktor termelés
→ B12 vitamin abszorpció
- **Fősejtek:** pepszinogén termelés, ami az alacsony gyomor pH hatására aktiválódik, pepszinné alakul
- **Melléksejtek:** a mirigyek nyaki szakaszában, mucint termelnek
- **Endokrin sejtek:** **gastrin:** stimulálja a fedő-és fősejteket;
somatostatin: gastrin antagonistája

A gyomor szövettana

Tunica mucosa

Epithelium mucosae

- egyrétegű mucintermelő hengerhám

Lamina propria mucosae

- mirigyek

Lamina muscularis mucosae

- simaizom

Tunica submucosa

- lazarostos kötőszövet

Tunica muscularis (simaizom)

Stratum obliquum (*ferde*)

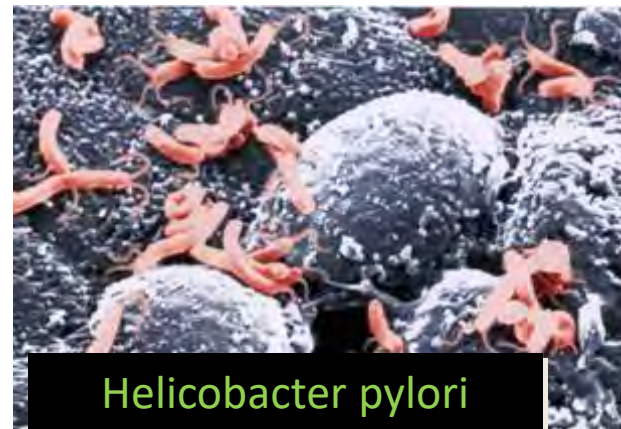
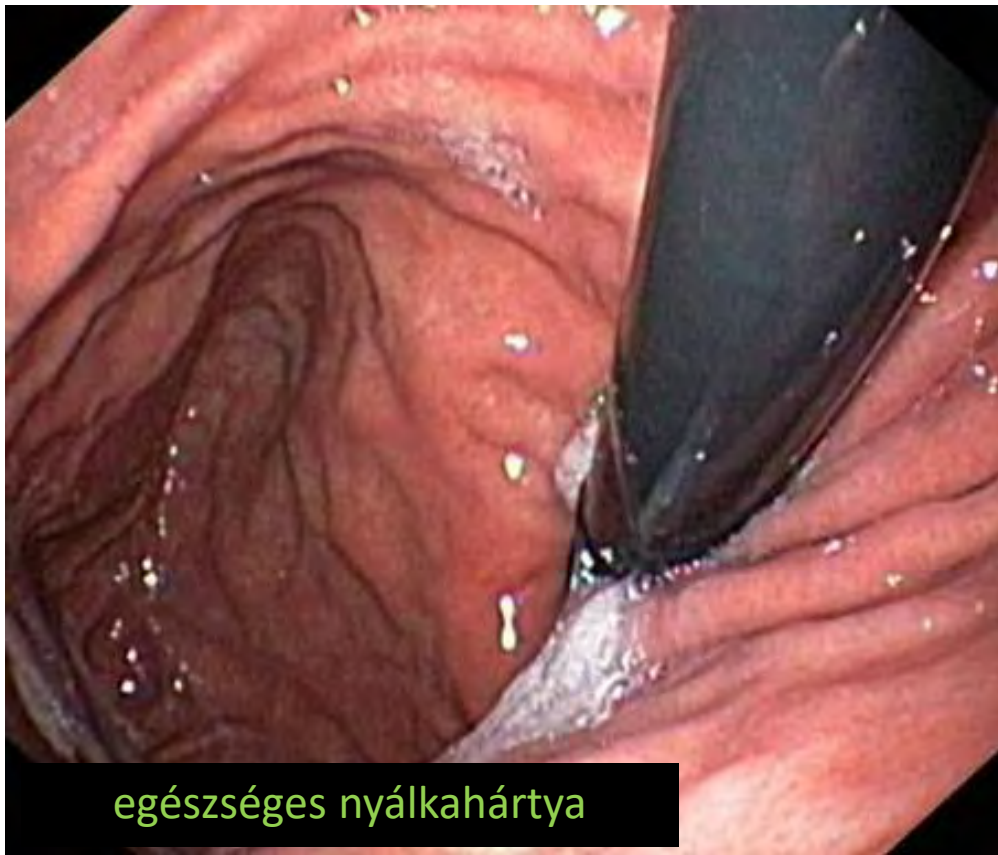
Stratum ciculare (*körkörös*)

Stratum longitudinale (*hosszanti*)

Tunica serosa

- hashártya

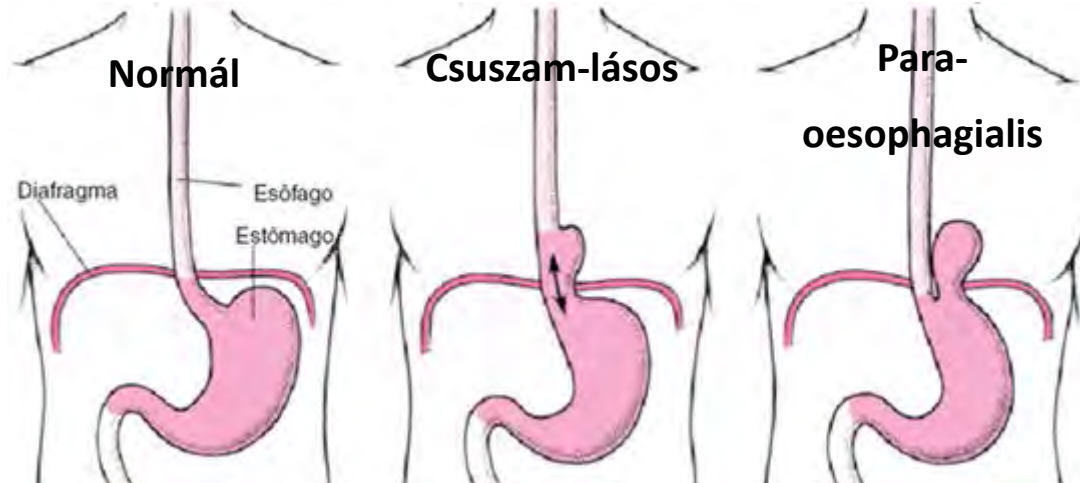
Ulcus ventriculi / Gyomorfekély

Hiatus hernia / Rekeszsérv

rekesz

A rekeszizom

- Kupola alakú izmos - inas lemez
- Elválasztja a has és mellüreget
- Különböző nyomás a két oldalán
- Izmos eredés:
  - apertura thoracis inferior
- Inas tapadás:
  - centrum tendineum

Diaphragma

diaphrassein = elválaszt
(görög)

Válaszfal a mellüreg
és a hasüreg között

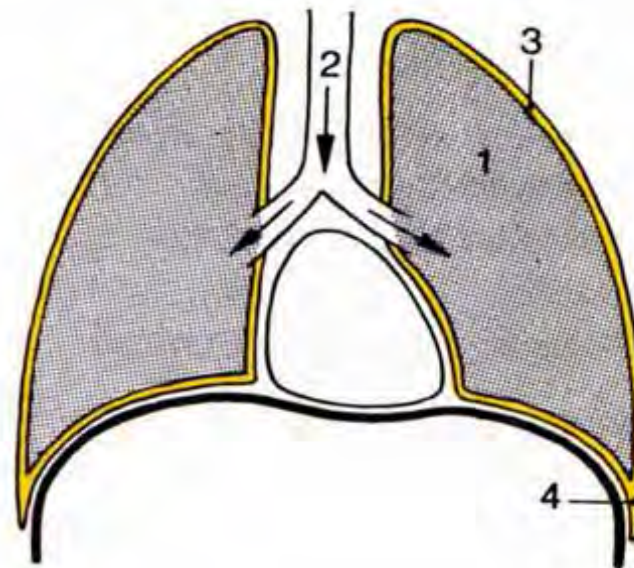
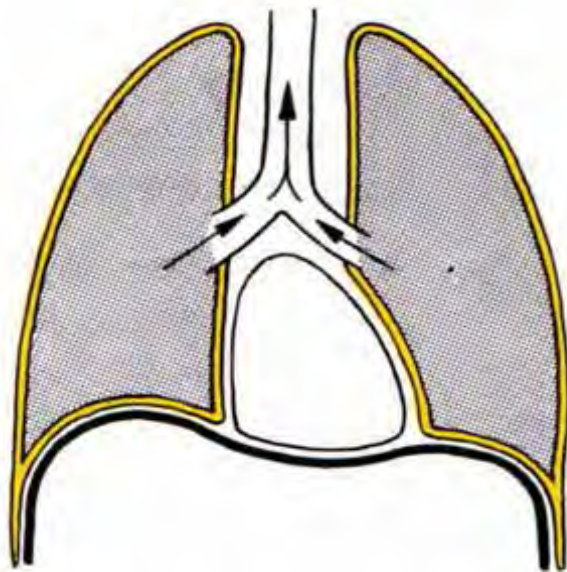
A legfontosabb légzőizom

Erek és idegek haladnak át rajta

A hasprés fontos izma

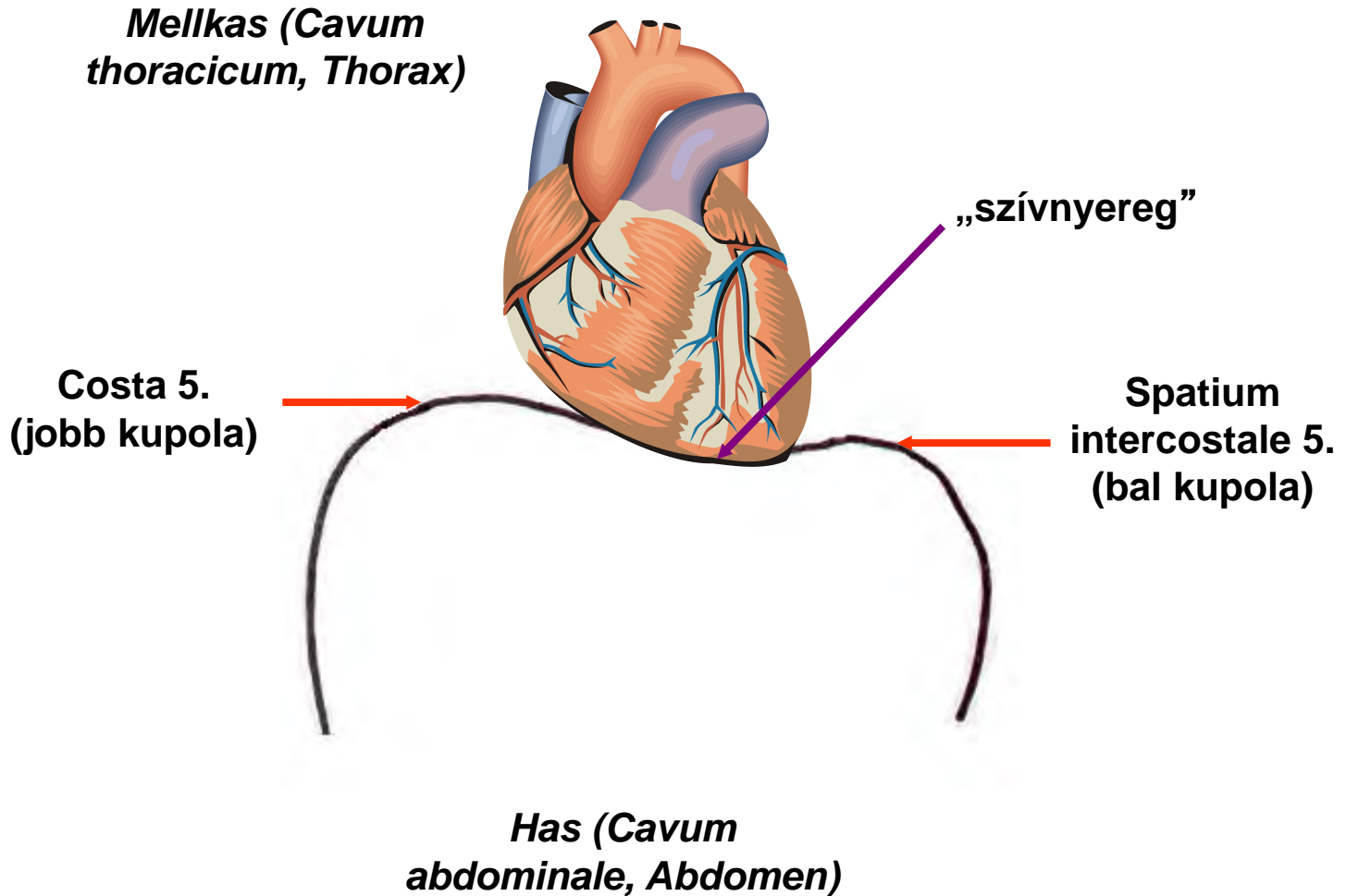
Légzés hatására változik

Normal

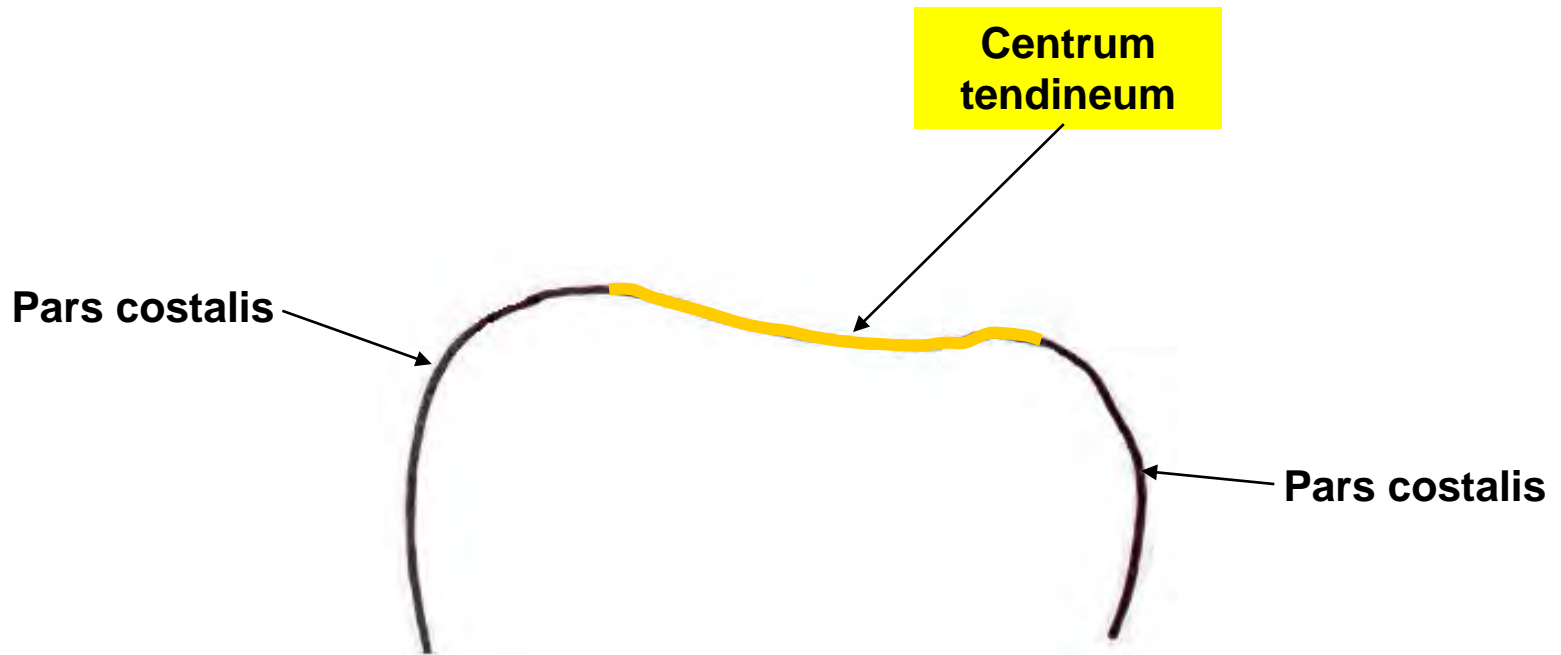

Izmos-ínas válaszfal a mellüreg és a hasüreg között

Izmos-ínas válaszfal a mellüreg és a hasüreg között

Mellkas (Cavum thoracicum, Thorax)

Has (Cavum abdominale, Abdomen)

Diaphragma

4-5 mm vastag harántcsíkolt
izomlemez (nyaki szomiták)

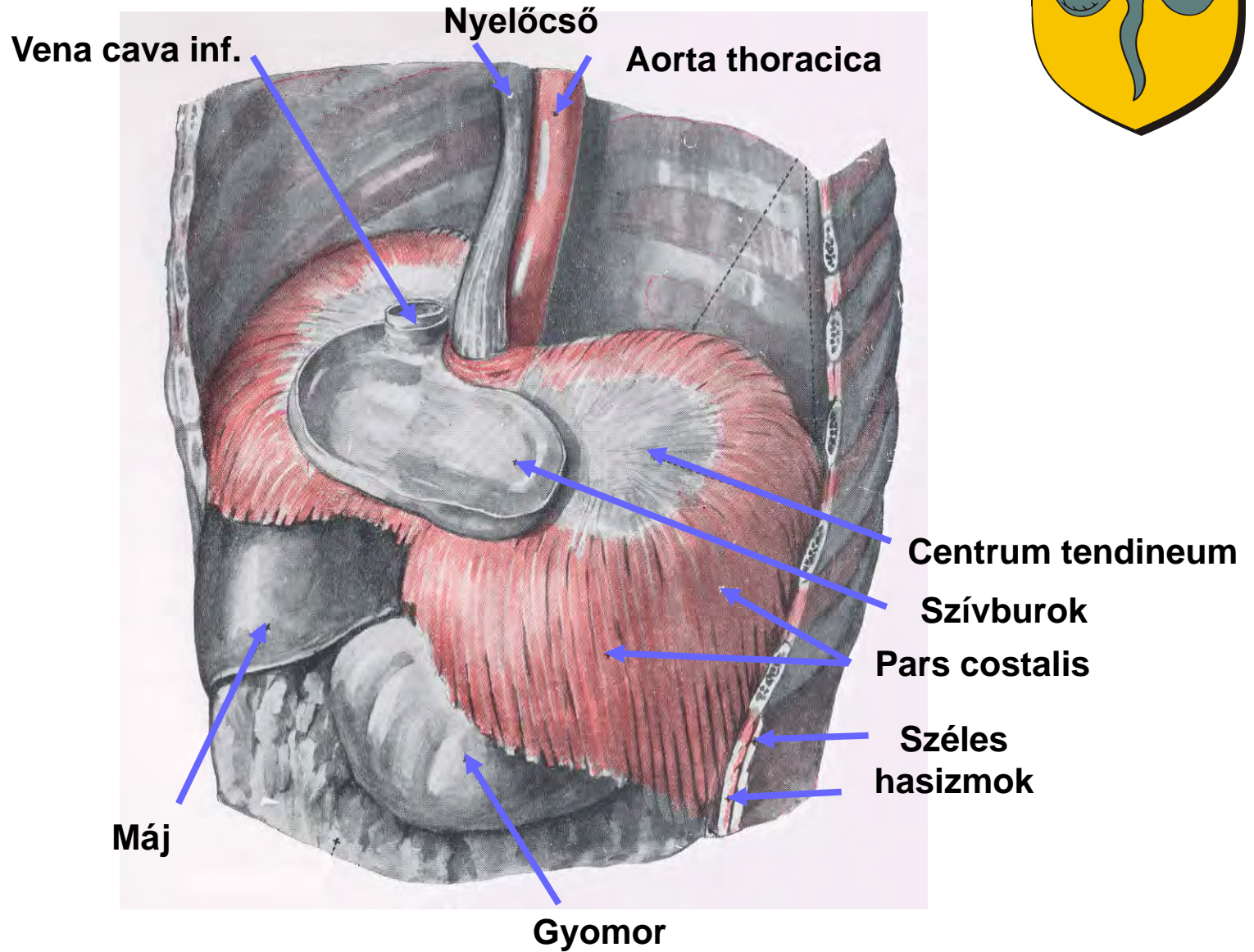
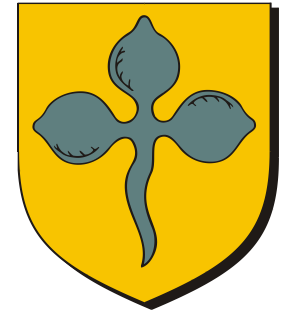
Septum transversum (kötőszövet)

Beidegzés: nervus phrenicus
(plexus cervicalis, C3-C4-C5)

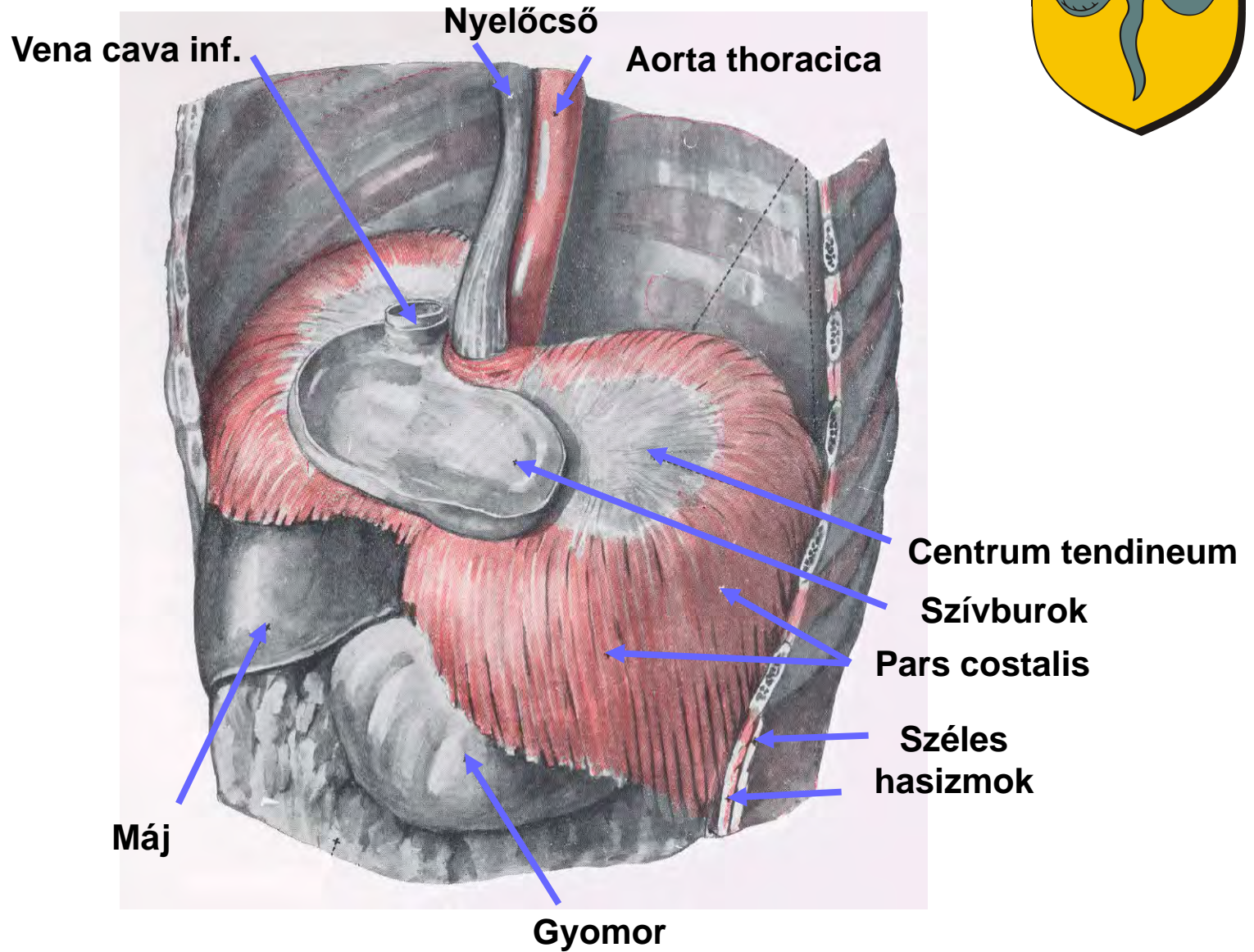
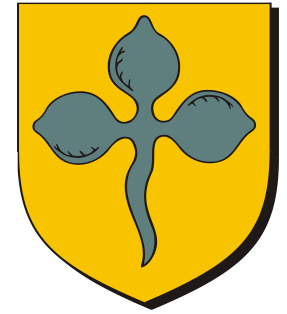
Központi része háromlevelű
lóhere-alakú kötőszövetes lemez
(centrum tendineum)

A rekesz felülnézetben

A rekesz felülnézetben

Csuklás (singultus)

A csuklás a rekeszizom akaratlan, görcsös összehúzódása.

A csuklást okozhatja a nervus phrenicus kóros állapot miatt bekövetkező izgalma.

Ok: a nyaki szakasz (plexus cervicalis) vagy a mellkasi szakasz (mellhártya és szívburok között) megbetegedése.

VÉKONYBÉL: Duodenum, Jejunum, Ileum

Emésztés folytatása és befejezése

Táplálék felszívása

6-7m hosszú

Bélbolyhok (rezorpciós feladat)

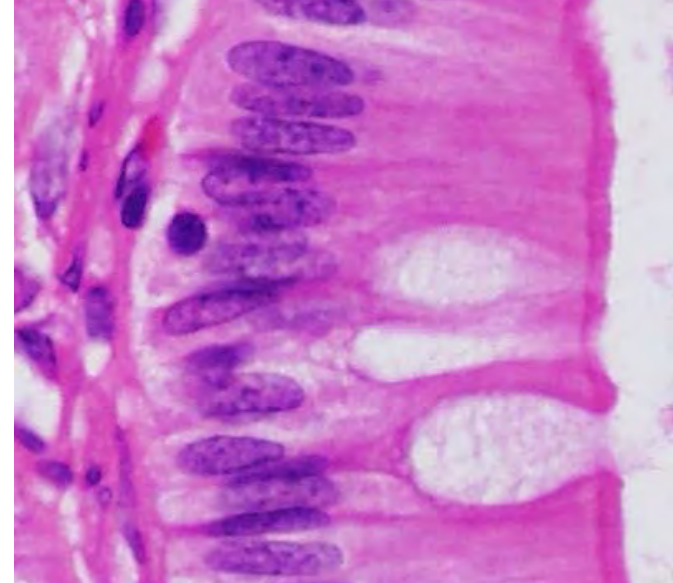
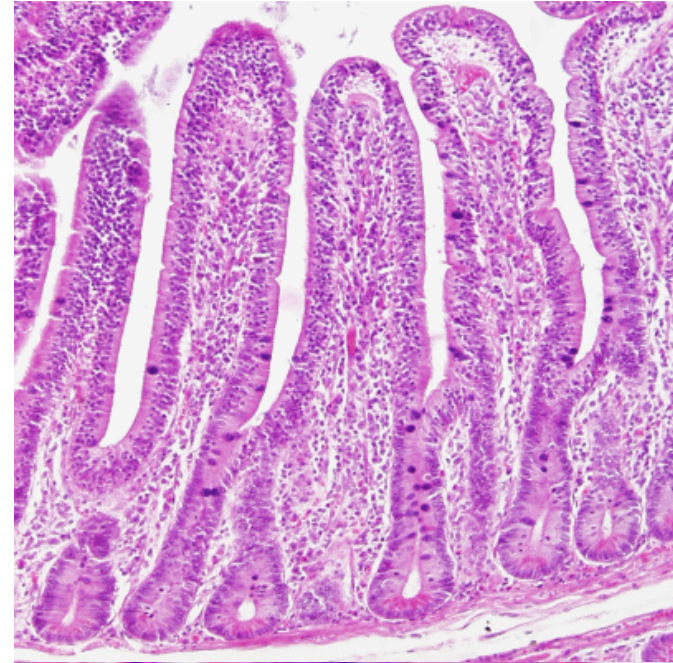
Mikroboholy-, vagy kefeszegély

Kehelysejtek – mucin termelés

Lieberkühn-krypták: vékonybél csöves mirigyei

Kryptákban Paneth-sejtek: antibakteriális lizozim termelés, baktériumflóra szabályozása

Enteroendokrin sejtek

Patkóbél (epésbél) – duodenum

Részei

- pars pylorica
- flexura duodeni superior
- pars descendens
- flexura duodeni inferior
- pars inferior

Jelentőség

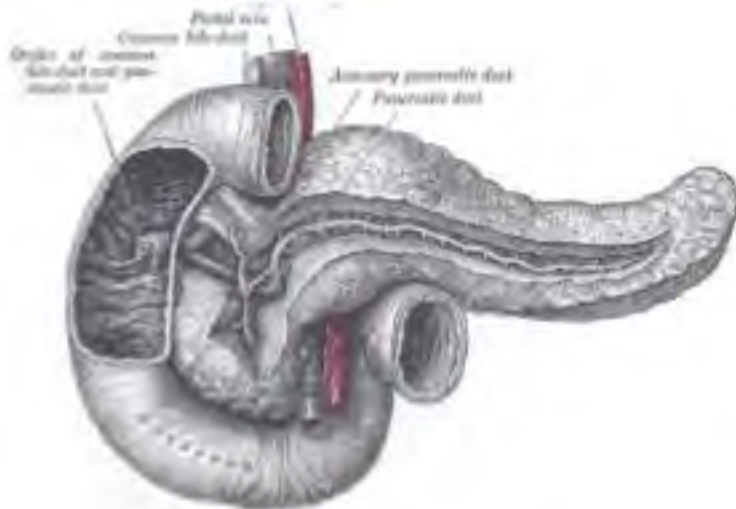
- Vater papilla (epe és hasnyál)

Vérellátás

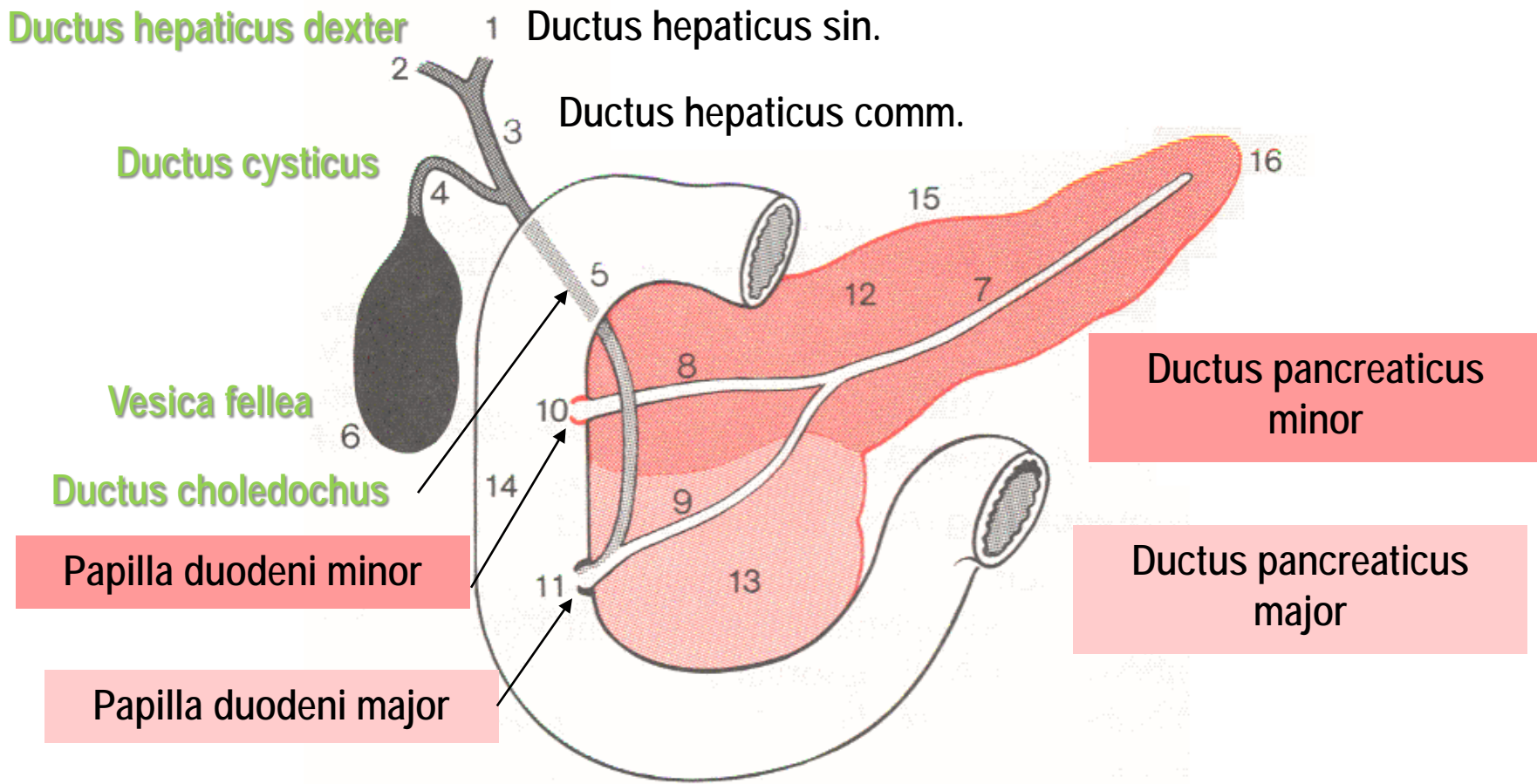
- a. gastroduodenalis (tr. coeliacus)
- a. pancreaticoduodenalis sup. et inf. (a. mesenterica superior)
- vénák a v. portae rendszerébe

Beidegzés – zsigeril

- tr. sympathicus, N. vagus (X)
+ humoralis szabályozás
+ plexus submucosus et plexus myentericus!
(A vékonybél további szakaszaira is ez érvényes!)

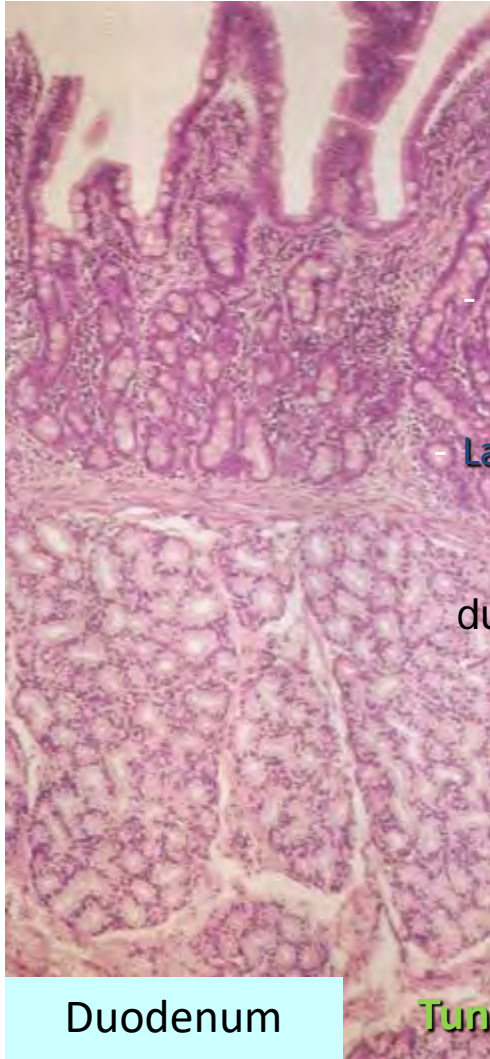

A duodenumba nyíló kivezetőcsövek

A vékonybél szövettana

Tunica mucosa

Epithelium mucosae

- Lamina propria mucosae

Lieberkühn-krypta

- Lamina muscularis mucosae

Tunica submucosa

duodenum: Brunner-mirigyek

ileum: Peyer-plaque

Tunica muscularis

- Stratum circulare

- Stratum longitudinale

Tunica serosa / Adventitia

Duodenum

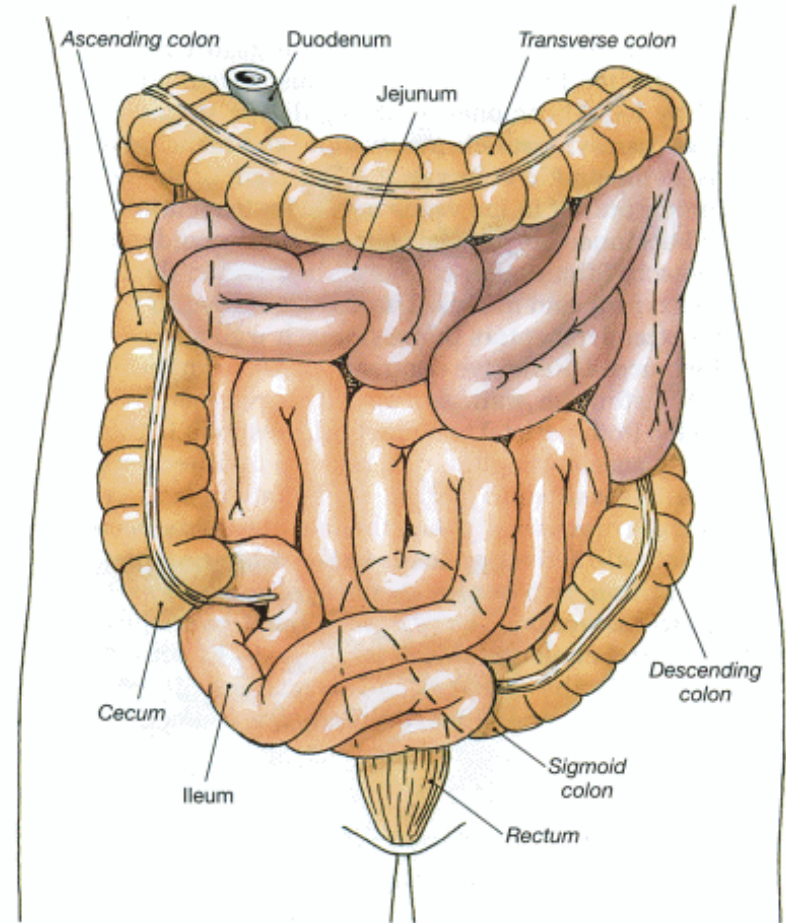
Ileum

Jejunum és ileum

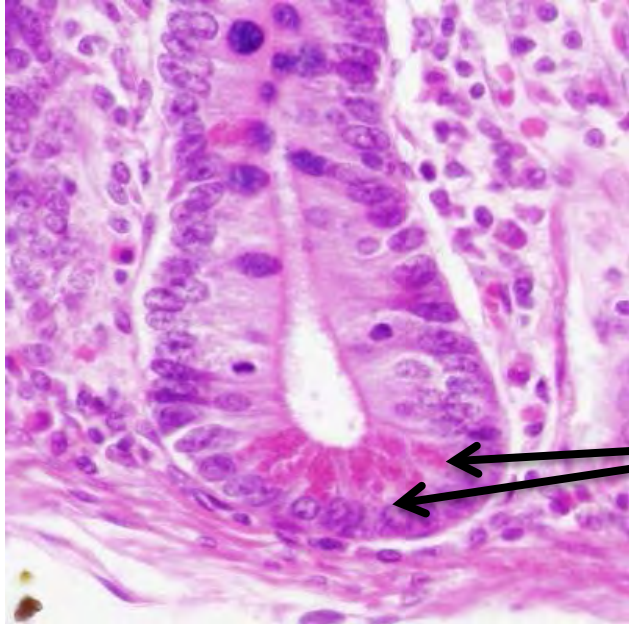
5-6m hosszú

Peyer plaque = nyiroktüsző-
aggregátum az ileum tunica
mucosájában, submucosában

M-sejtek – specializálódott hámsejtek,
kapcsolat az immunrendszer sejtjeivel,
antigének megkötése a lumen felől,
majd azok továbbítása a lymphocytá
felőli oldalra

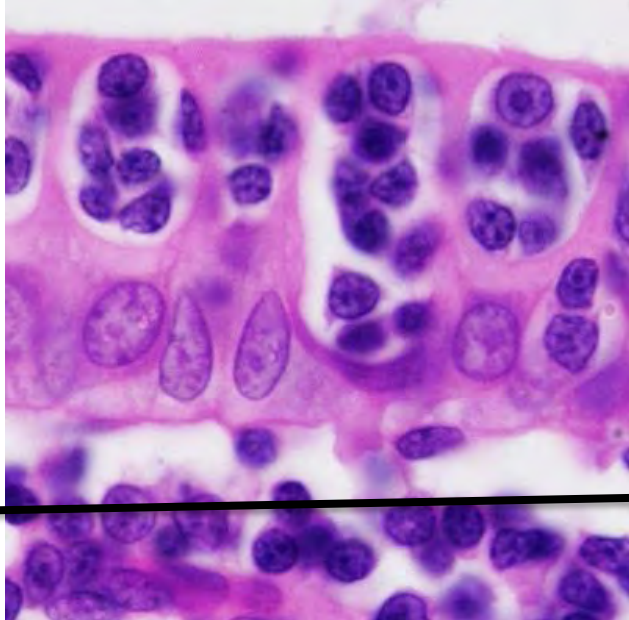
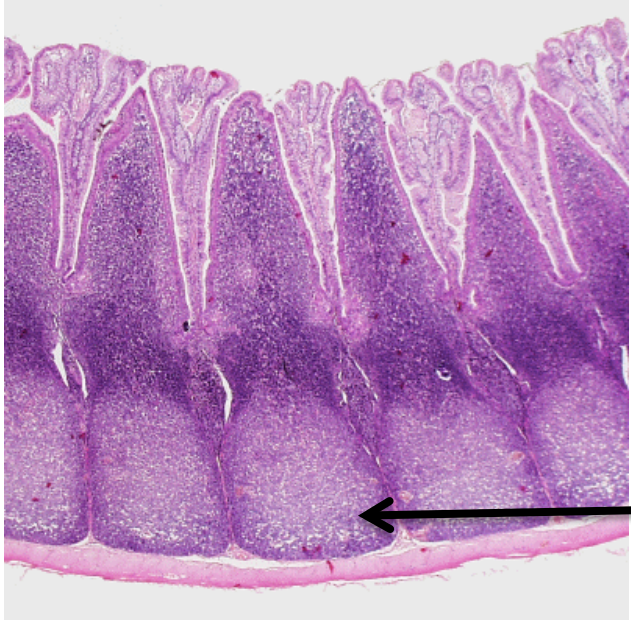

Jejunum

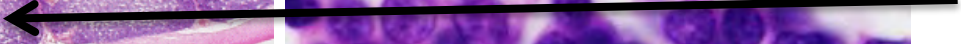
Panneth-sejtek (lizozim)

Ileum

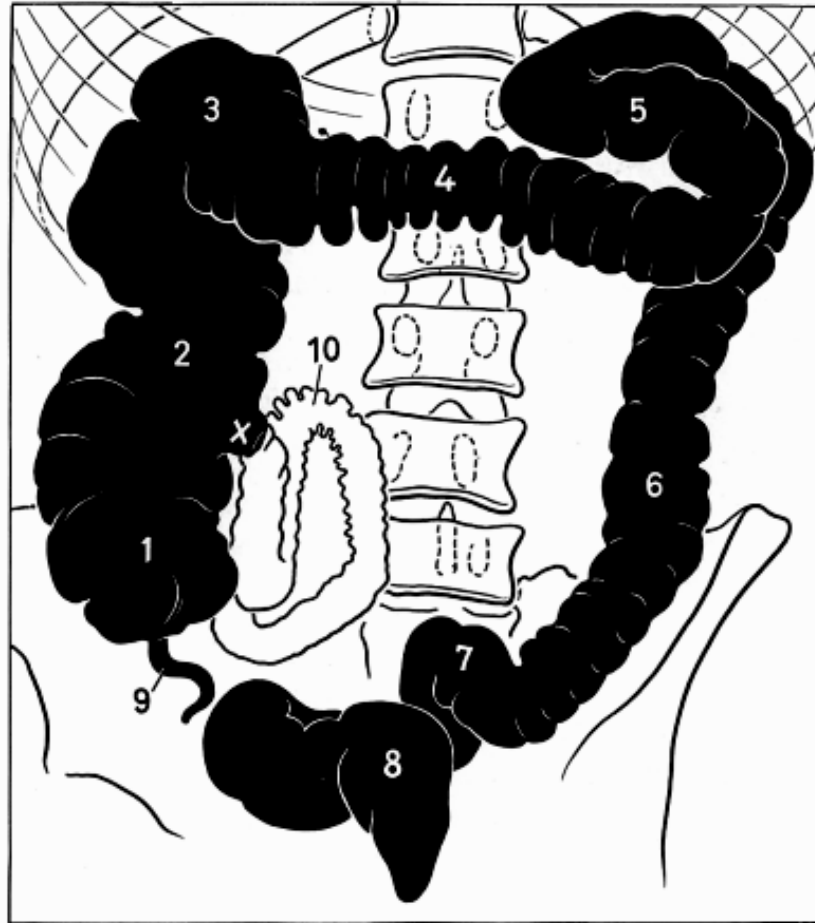
M-sejtek, lymphocyták

Peyer-plaque

VASTAGBÉL (COLON)

1 Caecum
2 Colon ascendens
3 Flexura coli dextra
4 Colon transversum
5 Flexura coli sinistra
6 Colon descendens

7 Colon sigmoideum
8 Rectum
9 Appendix vermiformis
10 Ileum
X Valva ileocaecalis (ilealis)

VASTAGBÉL

- **Fő funkciója:** só és víz visszaszívása, emészthetetlen táplálék, bomlástermékek eltávolítása
- Funkciójából következően **nyálkahártyája sima** (hiányzik a Kerkring redő),
- **nincsenek bélbolyhok,**
- **tunica muscularisa nem összefüggő**
- **nincs összefüggő nyiroktüsző aggregátum, csak elszórtan**

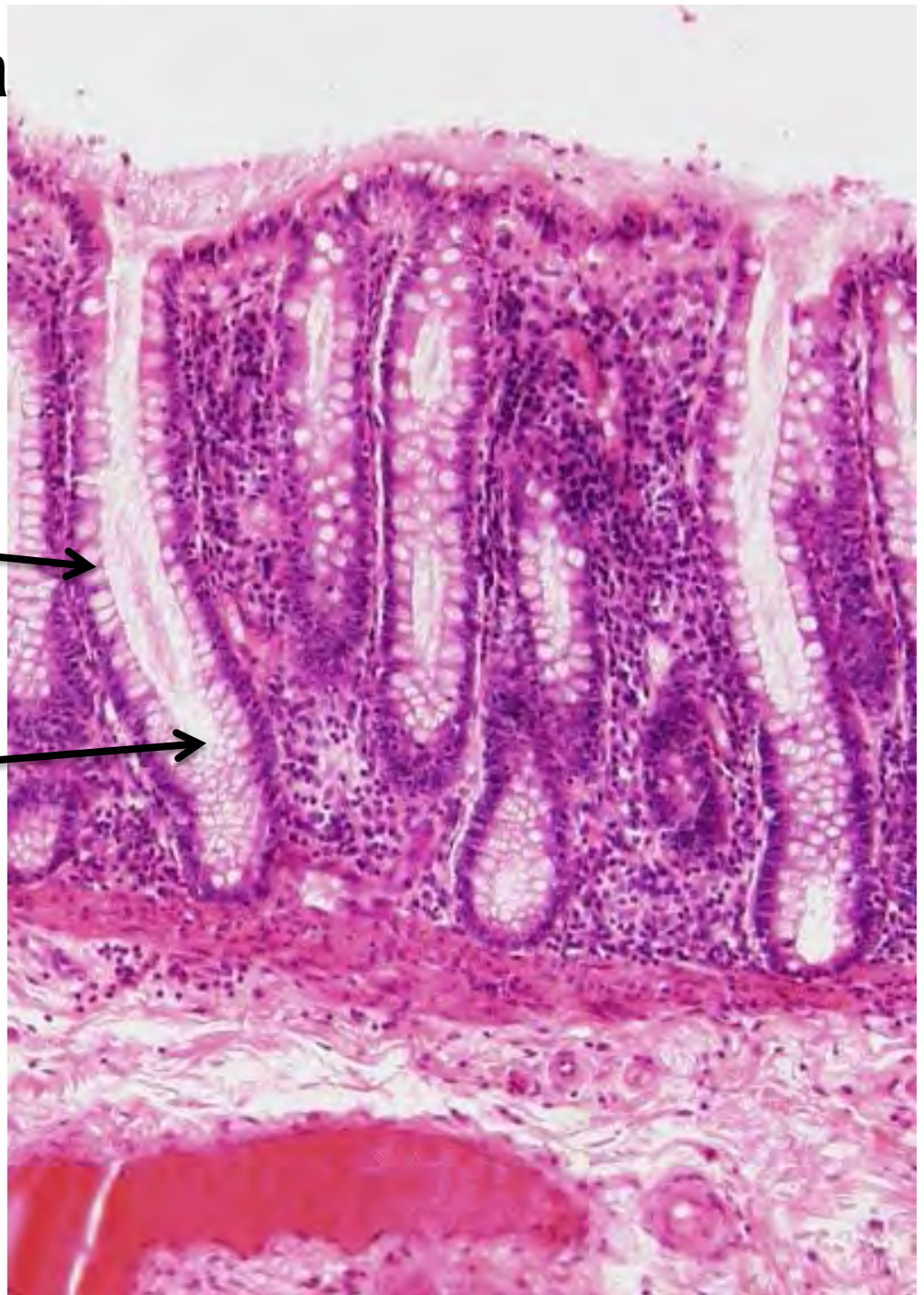
DE:

- Csöves mirigyek (Lieberkühn-kripták) megtalálhatóak
- A mirigyek hámja sok kehelysejtet tartalmaz: mucin, ami csúszóssá teszi a felszínt a besűrűsödő béltartalom továbbítására.

Vastagbél szövettana

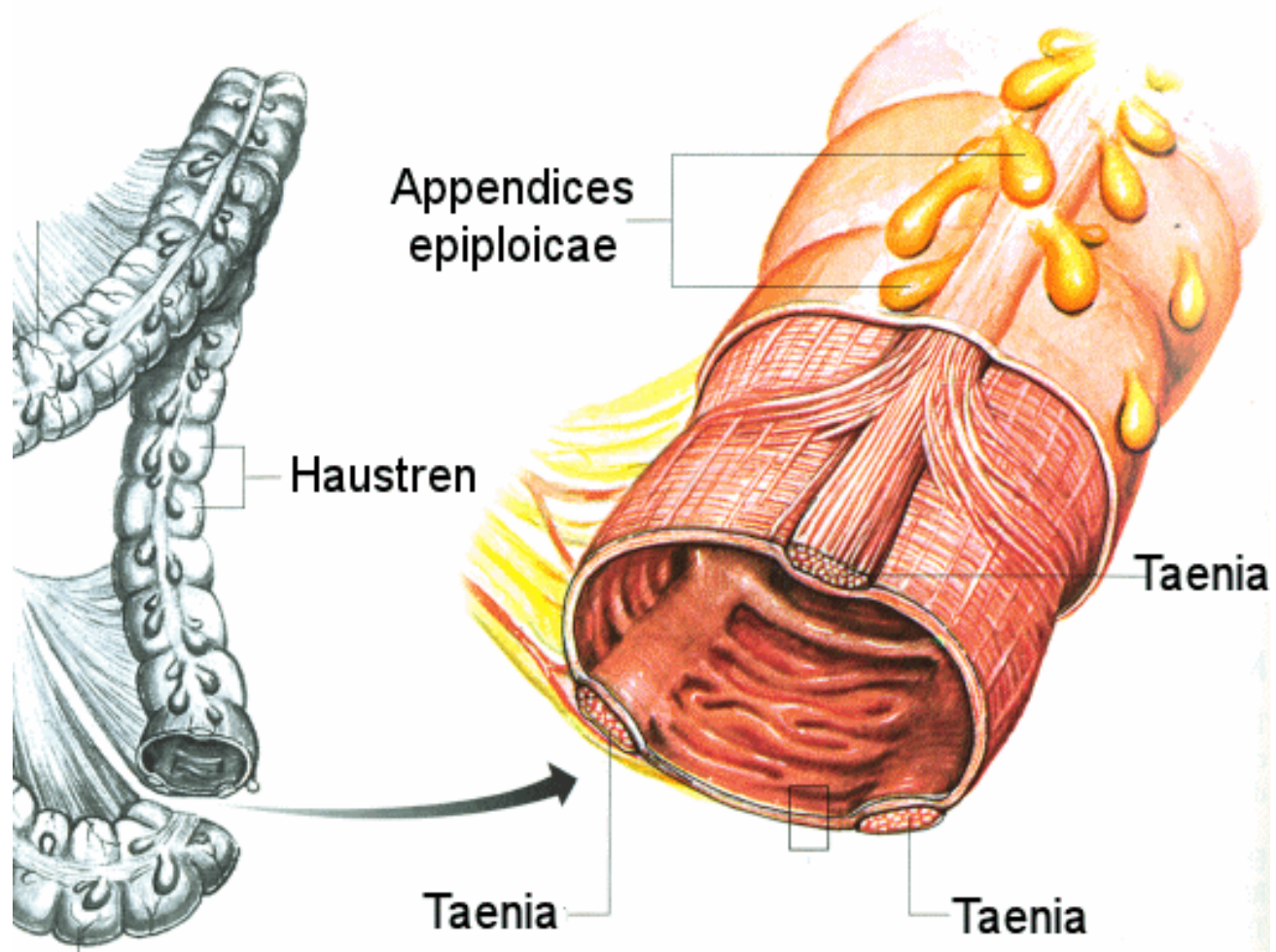
kehelysejtek

Lieberkühn-krypta

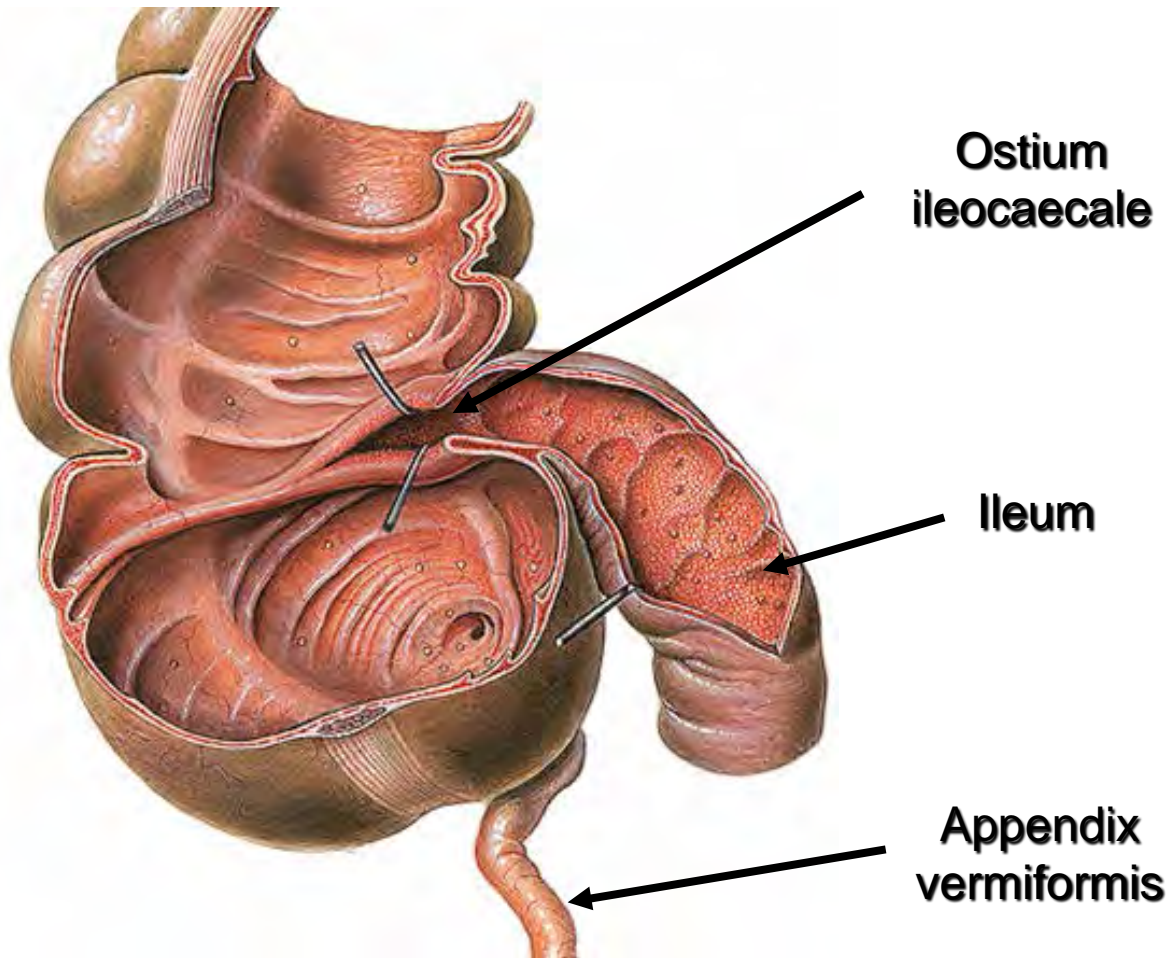

Taenia coli: lehetővé teszi, hogy a vastagbél bizonyos szakaszai, egymástól függetlenül húzódnak össze

Vékony- és vastagbél átmenet

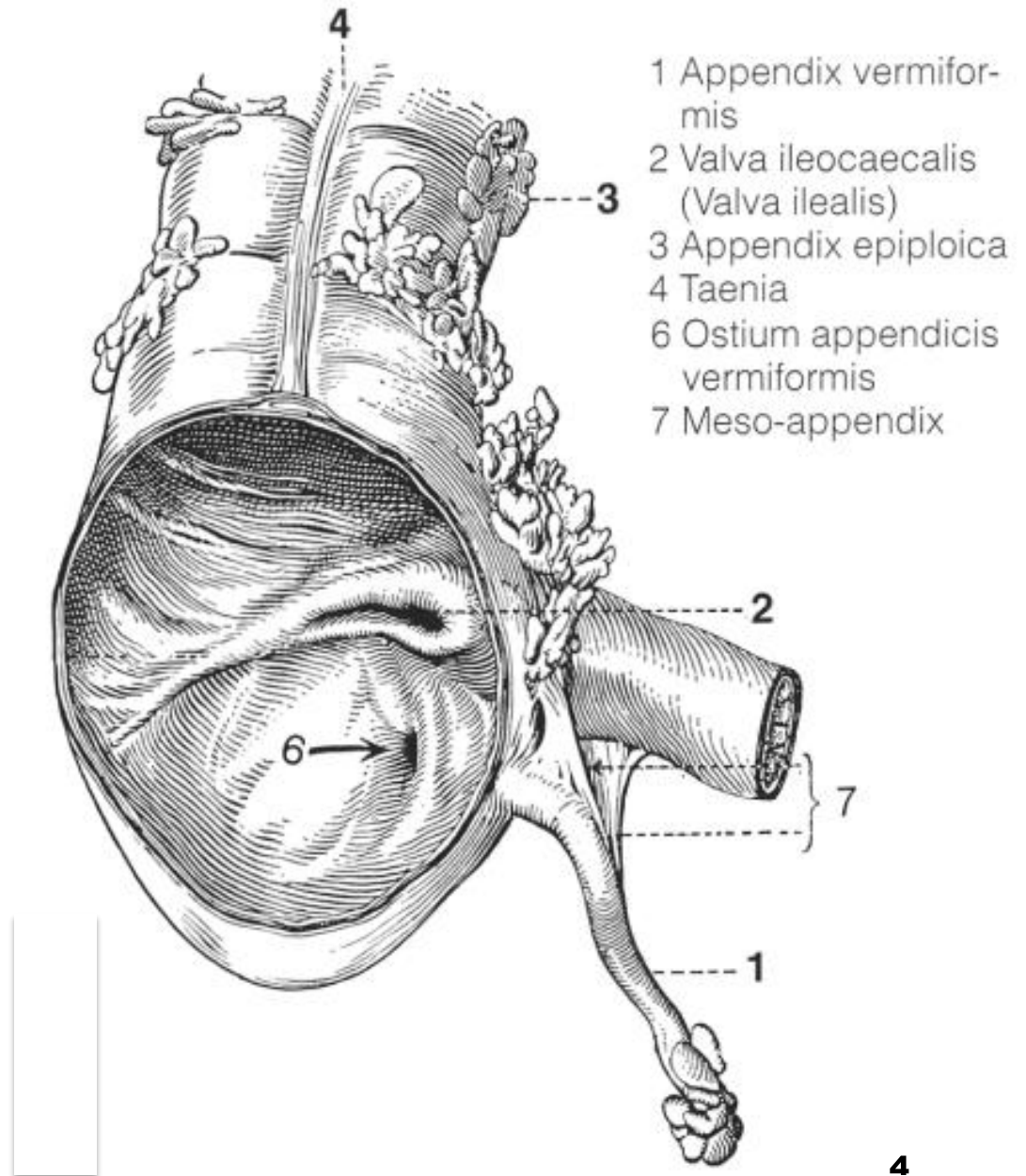

Coecum:

- **Vakbél**, ileocaecalis szájadéktól disztálisan található vak tasak

Appendix:

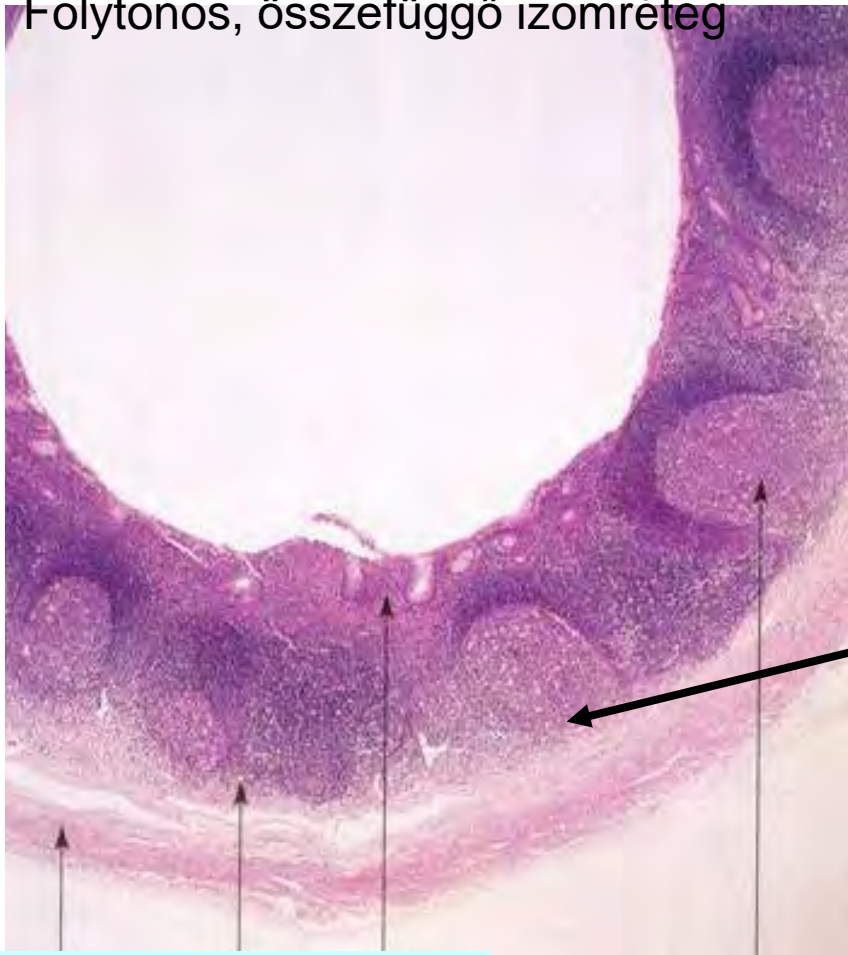
- **Féregnyúlvány**, coecum ujszerű nyúlványa, 5-15cm

Az appendix szövettana

- Kevesebb Lieberkühn-krypta
- Tunica propriában hatalmas nyiroktüszők
- Folytonos, összefüggő izomréteg

Appendix vermiformis

Tunica mucosa

Epithelium mucosae

Lamina propria mucosae

Lieberkühn-krypta

Lamina muscularis mucosae

Tunica submucosa

Peyer-plaque

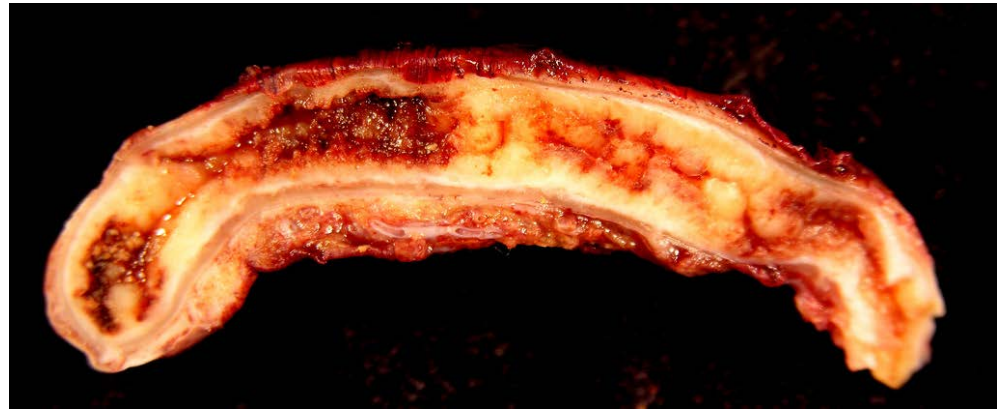
Tunica muscularis

Stratum circulare

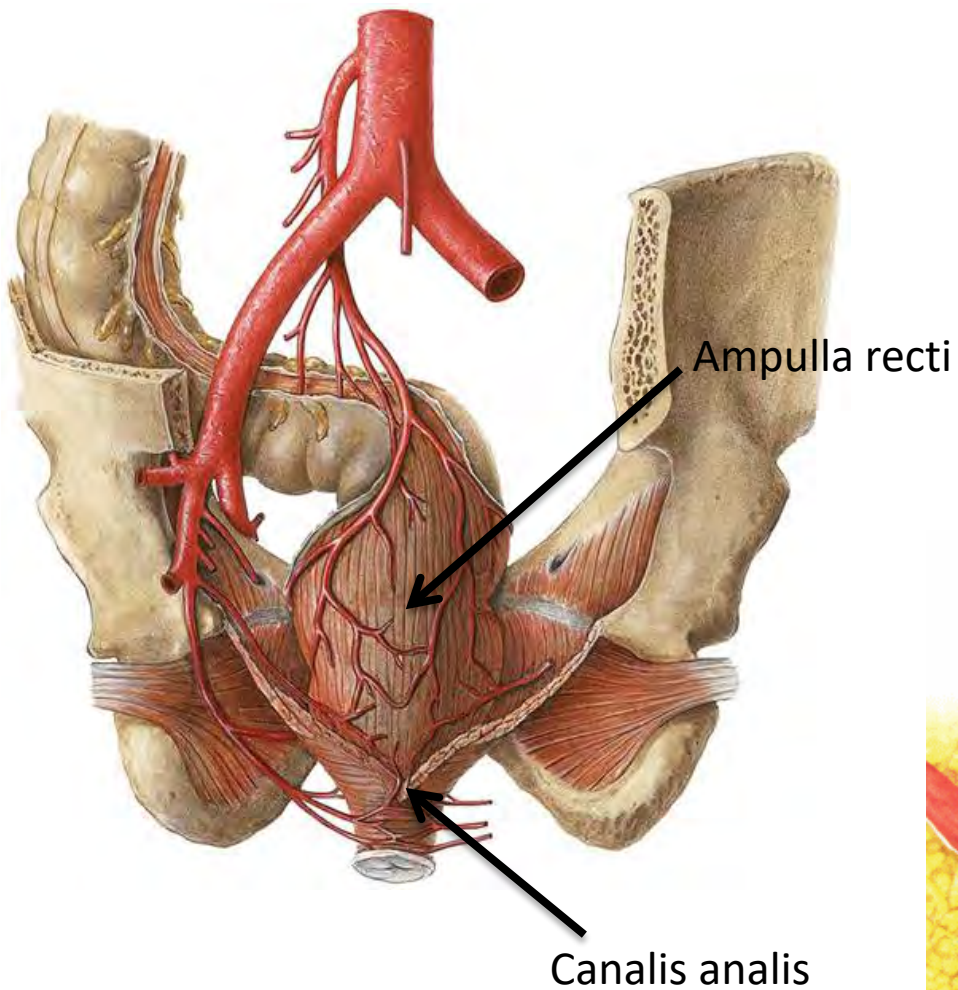
- Stratum longitudinale

Tunica serosa

Appendicitis

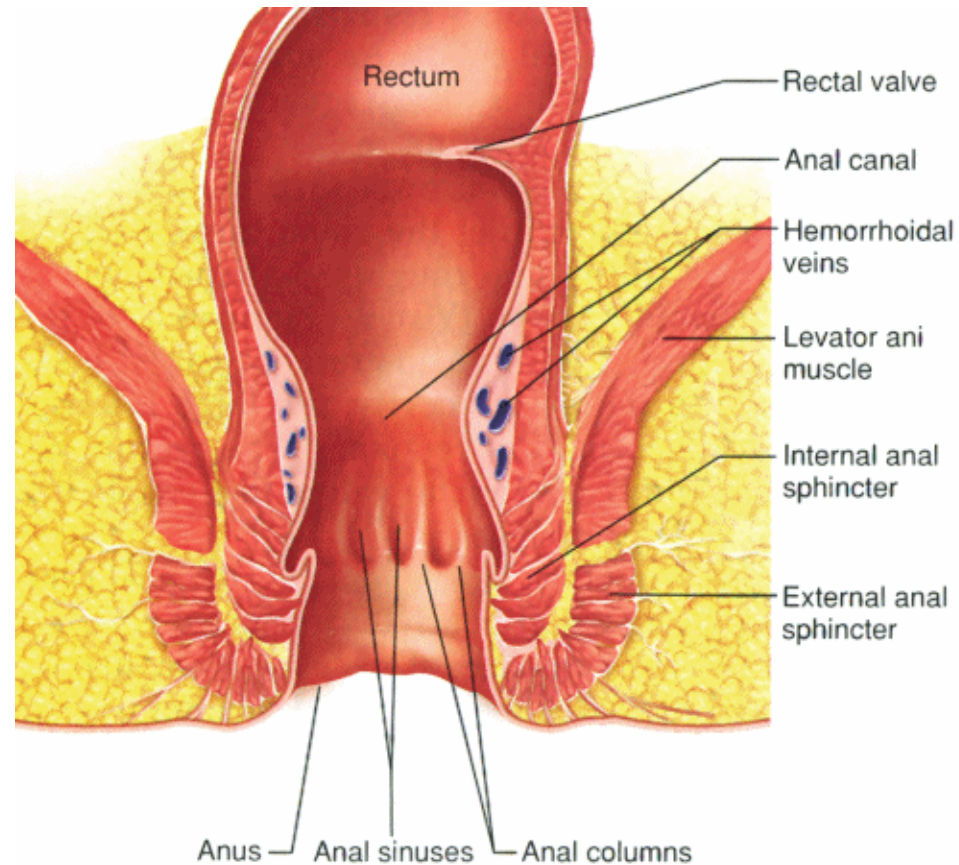

Rectum, anus

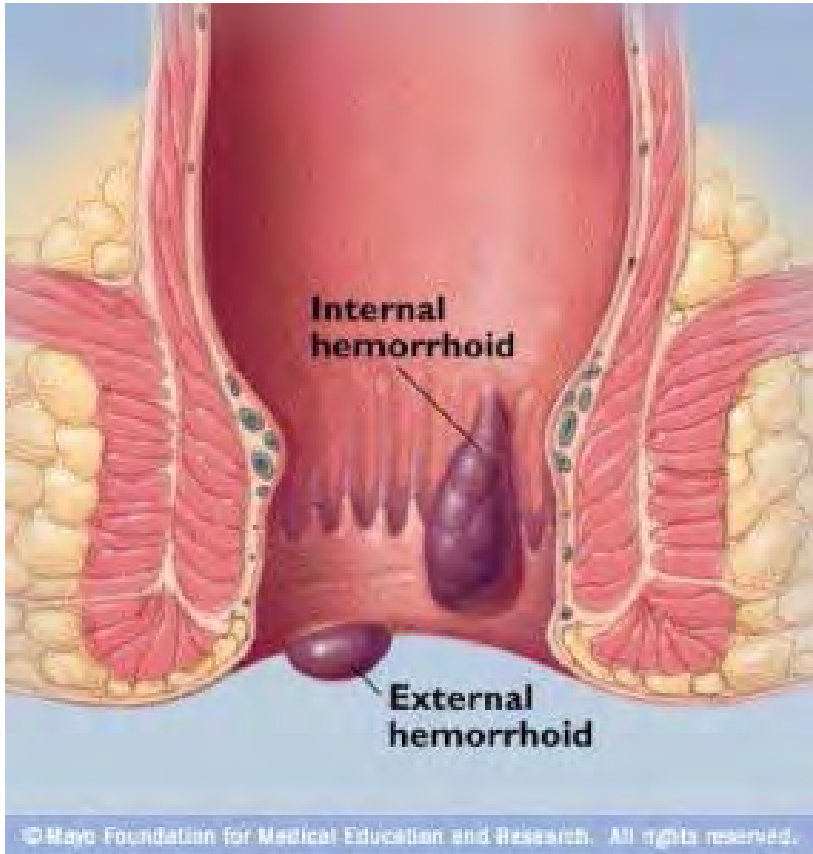
Mély krypták, a krypták közötti tasakokban nyák halmozódik fel, széklet síkamlóssá tételére.

Analís csatorna falában váladékot termelő mucosus analis mirigyek jelenléte figyelhető meg.

Aranyér

Felhasznált irodalom

Sobotta Atlas of Human Anatomy CD. *Urban & Schwarzenberg 1998.*

Kis F. – Szentágothai J.: Az ember anatómiájának atlasza II. *Medicina 2001*

Rohen – Yokochi – Lütjen-Drecoll: Color Atlas of Anatomy *5th edition, Lippincott Williams & Wilkins 2002*

Röhlich Pál: Szövettan *Semmelweis Orvostudományi Egyetem Képzéskutató, Oktatástechnológiai és Dokumentációs Központ 1999*

A Humánmorfológiai és Fejlődésbiológiai Intézet képanyaga